

rokgre

SERUM RESNICE

drama

Osebe te drame so vzete iz resničnega življenja,
le njihova imena in usode so nekoliko spremenjene
v skladu z avtorjevo domišljijo.

Resnica je droga, ki omami tiste, ki so si jo izmislili.

Osebe:

BEN SANDERS

DOUGLAS COOPER

MIRIAM SANDERS, ESTHER, SILHUETA

(v isti osebi)

1.

1953

MIRIAM SANDERS, DOUGLAS COOPER

Hiša.

Veža hiše. Že ta priča o prostornosti hiše in okusu s katerim je opremljena. Levo in desno je na široko odprta – na eno stran v dnevni prostor in na drugo stran v jedilnico ter kuhinjo. V notranjosti veže se pričnejo vzpenjati zavite stopnice v gornje prostore. Skozi okna vidimo svetlikanje zarje nekje na robu mesta.

Oglasi se hišni zvonec. Najprej ni odziva. Nato še enkrat in še enkrat. Miriam Sanders prihiti navzdol po stopnicah in si ogrinja spalno haljo. Znova pozvoni.

MIRIAM Ja, ja ... Odhiti odpreti.

Pred vrati stoji Douglas Cooper. Miriam obstane in ga začudeno pogleda. V nenadni zli slutnji se prime za usta, bolj dotakne.

MIRIAM Gospod Cooper ...

Cooper stopi naprej.

MIRIAM Za božjo voljo, kaj je?

COOPER Zgodila se je nesreča, Miriam. Vaš mož, Walter Sanders, je mrtev.

Cooper pohiti naprej, da mu ne bi bilo treba pogledati v njen zaprepadeni obraz. Ona, kot da ne razume.

MIRIAM Kdo?

COOPER *S prizadetim glasom.* Mrtev je, gospa Sanders. Walter je mrtev.

MIRIAM *Pohiti do njega.* Kako mrtev, kako mrtev?! Za božjo voljo, kaj pa govorite? *Ga ihtavo prime za roko.*

COOPER *Jo z drugo roko potreplja po njeni, ki ga drži. Storil je samomor. Vrgel se je iz desetega nadstropja hotela Bedford v New Yorku.*

Ona ga gleda. Ne more razumeti. On njo. Njene oči iščejo odgovor.

MIRIAM *Kako?*

Cooper ji pokima.

MIRIAM *Zaprepadeno odsotno. Bili smo srečni ...*

Tema.

2.

Dvajset let kasneje

DOUGLAS COOPER, BEN SANDERS, ESTHER, SILHUETA

Pisarna.

Pisarna je opremljena brez nekega posebnega luksuza. Miza, pisarniški stol in še en stol, bolj podoben fotelju, za obiskovalce. Nekaj nujnega pohištva in omara z mini barom. Skozi okno vidimo skyline Washingtona.

Zadaj, za hrbtom uporabnika pisarne, je velika slika, ki prikazuje podpis Deklaracije o neodvisnosti.

Cooper, dve desetletji starejši, sedi za pisalno mizo. Pregleduje neke akte. Vstopi Ben.

COOPER *Mu ganjen stopi naproti s ponujeno roko. Ben...! Kakšno presenečenje!*

BEN *Zdravo, stric Cooper.*

Moža se rokujeta. Cooper Bena zadovoljno potreplja po hrbtu.

COOPER *Sedi, sinko. Mu ponudi. Kaj te je pripeljalo v Washington? Kako je mama?*

Benu se obraz pomrači.

BEN *Vredu.*

COOPER *Ni najbolje, kaj?*

Ben molči.

COOPER *Alkohol jo bo pokopal.*

BEN *Raka ima.*

COOPER *Žalostno. Sem slišal. Nato, kakor da se je iztrgal iz mračnih misli, veselo povzame.*

Natočil nama bom viski, a prav?

Ben prikima. Cooper odpre mini bar.

To je najboljše zdravilo za mračne misli.

Natoči kozarca. Enega ponudi Benu. Ta vzame.

Vesel sem, da si se vrnil. Pijem na to!

Trkneta in naredita požirek. Cooper dvigne kozarec in ga pozorno pogleda.

12 let. Najboljši Johnny!

Nato se obrne k Benu.

Kako družina?

BEN Ločil sem se.

COOPER Ločil? Hm ... *Se zamisli.* Ne vem več, kaj je tej prekleti deželi. *Zmaje z glavo.*

BEN Samo jaz sem živel na Švedskem.

COOPER Ja, najbrž je ves prekleti svet takšen. *Izpije in se nakremži.* Samo viski še lahko pomaga.

BEN Mami že ne.

COOPER Ne, Miriam ne. Več.

Tišina. Cooper dvigne glavo od kozarca k Benu.

Jetra?

BEN Trebušna slinavka.

COOPER *Jezno.* Hudič! Tista reč jo je razžrla! Tista prekleta reč... *Se umiri.* Pa kaj bi tebi pravil. Sem mislil, da boš prišel lani na sestrin pogreb.

BEN Bilo je ob najbolj neugodnem času. Saj veš, da smo imeli tisto rizično nosečnost...

COOPER Aha, torej zdaj imaš dva pamža?

BEN Ni uspelo.

Tišina.

COOPER Kako je že ime tvoji ženi, ta smešna skandinavska imena...?

BEN *Se blago nasmehne.* Ingrid.

COOPER Aha, potem pa niti ni tako zakomplicirano. Pa tamali? Ti je kaj podoben?

BEN Stephen mu je ime. Nič mi ni podoben.

COOPER Stephen, ja, to ime mi je všeč. Kleno ameriško. Se spomnim slike, ki si mi jo poslal, ko je bil še dojenček. Imaš že kakšno novejšo?

BEN Pri sebi ne.

COOPER Torej res ni šlo?

BEN Ne, stric Cooper.

COOPER Ah, ne kliči me več stric. *Trkne svoj kozarec ob njegov in izpije na dušek. Odloži ga.* To je bilo včasih. Zdaj sva samo še prijatelja.

BEN *Ga nekako pomenljivo najprej pogleda, nato...* Ali sva res prijatelja?

COOPER Ben, kako lahko kaj takega vprašaš? A ti nisem vsa ta leta stal ob strani?

BEN Zelo dober človek moraš biti, Douglas Cooper.

COOPER Misliš?

BEN Dvaindvajset let je minilo od očetove smrti in ves čas si tu za nas.

COOPER Kaj pa vem. *Stopi do bara, da si nalije nov viski. Obrne se k Benu s steklenico.* A boš še enega? *Ben odkima. Cooper si natoči, nato stopi za pisalno mizo in sede.* Prekleti svet. Drvi v propad. Vse gre k vragu. Poglej te Japonce, kdo bi si mislil, da nas bodo kdaj dohiteli. Svet gre v franže hitreje kot kdaj koli.

BEN Slišim, da si ti zdaj tukaj šef?

COOPER Zakaj? Iščeš službo?! *Se nasmeji, ker je povedal šalo. Ben se mu nasmehne.*

BEN Veš, da ne.

COOPER Saj sploh ne vem, kaj za vruga si počel tam na Švedskem?

BEN Saj tudi jaz ne.

COOPER Ja. Saj... *Naredi požirek.* Kdo pa dandanes kaj ve. Poglej mene. Naslednji mesec v penzijo. Si lahko misliš? Douglasa Cooperja v penzion! Kaj bom počel?

BEN Bral knjige.

COOPER Daj, ne bodi nor! *Se zakrohoče.*

BEN Se spominjal.

COOPER *Obraz se mu nekoliko zmračí.* Lahko si misliš, da je to taka služba, čim manj se spomniš, tem bolje. *Vzdihne. Nato takoj spremeni razpoloženje, v bolj veselo.* Se bom že znašel. Povej raje, kaj je tebe prineslo?

Stopi do njega in ga s prosto roko prime za ramo.

Hudiča, sem mislil, da ste me vsi pozabili!

BEN To pa ne, stric Cooper. Nihče te ni pozabil.

Ga pogleda. Za trenutek tako obstaneta. Cooper se umakne za mizo, kakor da ga je postalo sram trenutnega navdiha nežnosti. Hja... *Sede, pije, noge položi na mizo.*

Crknil bom v penziji, moj fant. To ni zame. Jaz sem en sam teren. Tudi ta pisarna mi je mnogo preozka, mnogo preozka.

BEN Lahko bi postal privatni detektiv.

COOPER Fuj, za vruga – fant, na tistem tvojem Švedskem si postal pravi vicmaher! *Se zareži.* No, samo, da te ni zagrenilo. Na zdravje!

Ben mu samo prikima.

Res ne bi enega? Kaj za vruga ti Švedi sploh pijejo? Švedsko grenčico?!

Se spet nasmeji svoji šali. Ben se mu nasmehne. Cooper resno.

COOPER Žal mi je za tvojo mamo, res žal. Življenje ji ni prizanašalo in zdaj še tole... *Zmaje z glavo. Nato pogleda Bena.*

A življenje gre naprej. Treba se je boriti. Strah me je, mali moj, strah. Prvič v življenju, si lahko misliš? Douglasa Cooperja je strah? Marsičemu sem že gledal v oči, ampak s tem penzionom res ne vem kaj bi si začel. Če to ni ena živa svinjarija!

Na dušek izpije in počí kozarec na mizo.

BEN Najbrž te je samo strah staranja, tako kot vsakega drugega.

COOPER Hvala, Ben. Vedno sem te imel za najpametnejšega od Sandersovih, čeprav je Lars doktoriral. No, razen tvojega starega. Samo on je bil drug kaliber. Tvoj stari, ja... *Se za trenutek zamisli, kakor da se spominja davnih stvari, ki jih je doživel z Benovim očetom.*

BEN Nekaj sem ti prinesel. *Se skloni k torbi in jo odpre.*

COOPER O, pozorno.

Ben iz torbe izvleče knjigo.

COOPER Knjiga? A si začel brati knjige?

BEN Samo nekaj bi ti prebral. A lahko?

COOPER Seveda, izvoli. Torej jih le bereš.

BEN Samo tiste, ki se tičejo mojega življenja. Poslušaj, stric Cooper.

Ben se namesti, odpre knjigo na označeni strani. Prične brati.

'Umor moralno ni opravičljiv, a lahko nanj v primerih, ko je nekdo krvoločén, gledamo kot na kazen. V primerih uboja osebe, katerega razvijajoča se kariera je jasen in očiten znak nevarnosti za svobodo, pa nujen!'

COOPER Seveda poznam. Priročnik za umore. Kje si to dobil?

BEN *Dvigne knjigo.* Ciin priročnik za umore iz leta 1950. V njem sta, na primer, opisani definicija in upravičenost umorov.

COOPER Eh, lari fari. To je že zdavnaj škart roba. Včasih so ga v tej firmi res znali biksat. *Se nasmehne tem starim časom.*

BEN Stric, brez skrbi. Kot piše tule, je umor le redko mogoče izvesti s čisto vestjo. Ljudje, ki se jim to moralno gabi, tega ne smejo početi.

COOPER No, hvala. Za trenutek sem se ustrašil kakšno mnenje, da imaš o meni.

BEN Samo lepo mislim o tebi, stric.

COOPER Beži no, s tem stricem.

BEN *Nekako posmehljivo.* Ja, moral bi te klicati očetov najboljši prijatelj.

COOPER Kako se ti zdi viski?

BEN Zelo dober.

COOPER Res ne bi...?

BEN Potem.

COOPER No, povej mi fant, kako si prišel do te knjige in kaj boš z njo?

BEN Kako – niti ni toliko važno, ampak zakaj, pa morebiti že. Nekaj v njej mi je dalo misliti.

COOPER O, to se pa sliši skrivnostno.

BEN Saj je. Gotovo dovolj, da je zamolčano dvaindvajset let.

COOPER *Resno.* Fant, Ben, nekaj imaš v glavi. Upam, da je veliko bolj nedolžno kot ta knjiga, ki jo držiš v roki.

Ben pomolči. Nato resno vpraša.

BEN Stric Cooper, ti si nas imel resnično rad, kajne?

COOPER Še vas imam.

BEN No, ja, še nas imaš. In mi smo imeli zagotovo tebe. Saj to si čutil, no, oziroma moraš čutiti, ves ta čas.

COOPER Ben, saj veš, da sem vas imel za svoje.

BEN Ja, imel si nas za svoje. Tudi nam se je tako zdelo.

Pomolči, nato... Zakaj si nas vedno imel tako zelo za svoje? Zakaj si nas imel tako resnično rad? Včasih že preveč resnično.

COOPER Kako to misliš, preveč resnično?

BEN Še v življenju te nisem videl slabe volje. Ves čas – hm, ne vem kako bi najbolje povedal – ves čas... *Se zamisli, nato...* zdi se mi, kot da te ves čas gledam v eni sami isti obleki. Isti nasmeh, ista prijaznost, iste blage besede, isto trepljanje, potrpežljivost... Tudi takrat, ko sem te pljunil v obraz na policijski postaji, se nisi niti branil ali pa mi zvil roke, tako kot to počnete v takšnem postopku onesposobitve osebkov ali kaj.

COOPER *Zamišljeno.* Kaj vem, takšen pač sem. Dobri stari stric Cooper. *Se neumno zareži.*

BEN *Odkima z glavo.* Ne, stric, nisi takšen. Nikoli ne bi pristal tukaj, na tem položaju, če bi bil v resnici takšen.

COOPER *Se nejevoljno nakremži.* Fant, ne pokvari mi tega srečanja, no. Res sem te vesel.

BEN Samo nekaj bi te rad vprašal.

COOPER *Vzdihne.* No, vprašaj.

BEN Zakaj si nam po očetovi smrti tako pomagal?

COOPER Tvoj oče je bil moj najboljši prijatelj. *Naveličano.* Pa saj veš vse to. Daj povej raje, ta tvoj Stephen, a je športnik?

BEN Ne menjuj teme.

COOPER Pa kaj ti bo vse to?

BEN Nekaj me samo zanima in to je vse. Potem te ne bom več gnjavil, brez skrbi.

COOPER *Hudomušno.* No, le glej, fant. Naslednji mesec grem v penzijo.

BEN Si bil zaljubljen v mamo?

COOPER *Že skoraj jezno.* Kaj vraga...! Koga?

BEN Če si bil zaljubljen vanjo?

Cooper se nagne naprej in ga gleda, ali misli resno s tem vprašanjem. Ben mu vrača pogled. Cooper se nasloni nazaj na sedež. Razpoloženje in glas se mu spremenita. Ni več tisti dobrovoljni, nekoliko preveč preprosti striček. A del tega še ohrani.

COOPER Kaj so to za ene neumnosti?

BEN Rad bi vedel samo, če si bil zato toliko pri nas. Če si nam zato toliko pomagal. Potem mi je vse jasno.

COOPER In kako bi to povezal s priročnikom? *Namigne na knjigo, ki leži Benu v krilu. Tudi Ben pogledal nanjo.*

BEN Do tega še prideva.

COOPER *Sarkastično.* No, komaj čakam. *Nato s spravljivim tonom.* Glej, Ben, ko se je tvoj oče ubil, se mi je zdelo edino dostojno tako storiti. Pomagati družini svojega najboljšega prijatelja in sodelavca.

BEN Pa ne več kot dvajset let. Do takrat skoraj niti vedeli nismo zate. Tisto noč si prvič prišel k nam. In od takrat si postal nepogrešljiv.

COOPER Moraš razumeti, da v tej stavbi prijateljstva potekajo drugače. Ne družimo se v prostem času, ne hodimo si na piknike in na rojstne dneve. Družina vsakega posameznika – če jo seveda ima, in malo teh tukaj jo ima, že zaradi narave dela – je njegova privatna zadeva in jo skuša obdržati čim bolj zase.

BEN Najbolje pa je, če je sploh nima.

COOPER Morda res.

BEN Tako kot ti.

COOPER Kaj s tem misliš?

BEN Vse skupaj mi ne gre v glavo.

COOPER Kaj ti ne gre v glavo?

BEN Od kod denar za Larsov študij? Vse je bilo plačano v enem obroku.

COOPER Tvoj brat je bil sposoben in nadarjen. Tudi tebi bi pomagal, ampak tebe učenje ni zanimalo.

BEN Ne, zame si moral uporabljati izkaznico.

COOPER Uporabljati? Ne uporabljati, dragi moj, takrat sem moral zate zastavljati svoj ugled.

BEN Dragi stric, s tem svojim ugledom si me izločil iz družbe.

COOPER Družbe? Katere družbe? Sam si se odločil za odpadništvo. Droga, kraja, pretepi. No, morebiti si res imel razlog, ampak, kdo od teh luzerjev pa ga nima.

BEN Ne govorim o tem. Govorim o tem, kako sem postal sumljiv, kako so se me začeli izogibati. Že zdavnaj bi moral pristati v zaporu, a so bile vse ovadbe proti meni čudežno ovržene. Drugi so sedeli, plačevali svoje prestopke, jaz pa sem se lahko gibal na prostosti kot bog, ki mu nihče nič ne more. A nisem bil bog, še zdaleč ne. Bil sem ovaduh, za vse, ki so me poznali. Ovaduha pa se je treba pazit, se ga izogibat. Takšna vest gre hitro naokoli, še posebej med tistimi, ki jo rabijo. Nobene punce si nisem več mogel najti. Zakaj misliš, sem pobegnil na Švedsko?

COOPER *Tiho.* Moral bi mi reči hvala.

BEN Moral bi me prepustiti usodi, stric.

COOPER *Spravljivo.* Daj no, Ben, kot sin si mi. S tabo se ne morem kregati. Nič hudega ti nisem hotel. Le najboljše za vse vas. Pa saj me poznaš! Ali sem te kdaj pustil na cedilu?

BEN Ali to pomeni tudi to, da si spal z našo mamo, vdovo po svojem najboljšem prijatelju?

COOPER *Ogorčeno.* Tega nikoli ne bi storil, za božjo voljo – Ben!

BEN *Z ironičnim nasmehom.* Seveda ne bi. Mama je šla samo enkrat na zdravljenje in ne vem, kako ti jo je uspelo prepričat. Tisti vikend smo bili vsi v kampu ob jezeru Tuscon, tudi Hanna, čeprav je po letih že zdavnaj prerasla te zadeve. Ti si vse tako uredil, da si bil sam z njo.

COOPER Ampak spal nisem z njo.

BEN Kdo pa je? Mama mi je v nenadni pijanski odkritosrčnosti povedala, da si prišel tisto noč v njeno sobo.

Cooper molči.

Drugi dan si jo odpeljal v zavod. Ves čas te je držala za roko – se spomniš? In ko je odhajala, ti je rekla, da jo samo ena stvar lahko pripravi do tega, da stopi tja noter. Ni ti uspela povedati kaj. Pa saj si vedel. Prišel je strežnik in ti si jo na hitro, po očetovsko, po stričevsko, tako kot to dobro počneš že vseh dvaindvajset let, potrepljal, nato pa jo ucvrl domov. Ali pa mogoče v službo, odkljukat še eno opravljeno nalogo.

COOPER Za božjo voljo, Ben, kako pa govoriš z mano?

BEN *Jezno vstane. S povišanim razburjenim glasom...* Za božjo voljo, stric Cooper, reva je bila zaljubljena vate!! In ko se je vrnila z zdravljenja, kjer jo je ves čas držala gor tista 'vajina strastna noč', si ti bil že na novem delovnem mestu, tukaj v Washingtonu in čakala te je lepa kariera. Saj – v pismu si napisal – da za vedno ostajaš naš prijatelj.

Kdo je takrat spal z njo? Koga ste poslali? Kateri patriot se je žrtvoval za dobro domovine in spal s prepito, omamljeno, od žalosti izsesano babnico?!

Čigava ideja je bila to? Tvoja ali od kakšnega tvojega šefa?! Si zato tisto leto napredoval?!

COOPER *Umirjeno, resno.* Sedi, pomiri se. Naj ti razložim...

BEN *Jezno.* Kaj?! Kaj bi mi razložil?! Spet cel kup laži o tem, kako je bil moj oče nesrečen v službi, kako je zato skočil skozi zaprto okno.

COOPER Ben, koliko krat naj ti še rečem, kako mi je...

BEN Vidiš! Prav teh laži več nočem! Nočem tvojega lažnega dobrotništva! Dvaindvajset let si nam lagal, stric, bil si mi drugi oče, edina uteha v življenju, vedno sem si želel postati ti. Tako močan, ugleden in uspešen. Nisem toliko pogrešal očeta, vedno sem pogrešal tebe. Zdel si se mi mož, ki bi lahko bil moj oče in nekako tudi je, a v bistvu ni. Vedno si bil na razpolago ko sem te potreboval, a v bistvu nikoli. Tudi mama je čutila enako. Bil si njen vedno odsotni mož. Tudi Hanna in Lars. Bil si naše upanje. Sonce, ki si ga prinašal vedno nasmejan in dobre volje, je prihajalo k nam nekje iz življenja, iz obetajočega živega življenja tam zunaj. Ves dom je ožarjalo, od zadnjega najzakotnejšega kotička pa vse do stropa. In ožarjalo je nas. Ko si šel je vedno ostala tema in praznina. Nemogoča praznina. Saj je tudi za očetom ostala, vendar s tistim si se lahko sprijaznil, ti pa si se vračal...

COOPER *Obžalujoče, prizadeto.* Dragi fant, nisem vedel, da si tako čutil. Moral bi mi povedati.

BEN To je laž, stric Cooper! Oba veva. To je laž!

Ja, spraševal sem se zakaj ga ni, zakaj ne ostane – vse nas ima tako rad, pomaga, daje denar, popravlja po hiši, nas tolaži... Zdaj vem.

COOPER Kaj veš?

BEN Bil si mi oče po službeni dolžnosti.

Cooper molči. Gledata se.

Zakaj molčiš?

COOPER Ker si tako prekleto pameten.

BEN Nisem pameten, stric Cooper. Poznam dejstva.

COOPER In ne kliči me več s tem bedastim stricem.

BEN Oprosti. Navada. *Skomigne z rameni.* Skoraj celih dvaindvajset let si nesebično in sočutno obiskoval družino svojega takoimenovanega najboljšega prijatelja Walterja Sandersa, ki pa si ga v resnici samo dvakrat srečal na hodniku podjetja v katerem sta bila oba zaposlena, ker ti je tako naročila tvoja firma – 'zloglasna Ameriška Obveščevalna Agencija'.

Dvaindvajset let, gospod Douglas Cooper, ste morali spremljati propadanje neke popolnoma tuje družine in se delati, da vam je prišlo do srca, ker so vas za to zadolžili, kajti zanimalo jih je, kaj vemo o očetovem delu.

Tišina. Cooper se obrne proč. Stoji. Razmišlja. Nato se počasi obrne. Nekako je spremenjen, dobri izraz prekanjenega, v številnih življenjskih preizkušnjah izbrušenega moža, ki natanko ve kaj hoče in se zaveda svojega položaja, ki pomeni, vedeti veliko več kot večina navadnih smrtnikov in s temi informacijami ravnati na meji med življenjem in smrtjo.

COOPER Ni res, da sva se s tvojim očetom srečala le na hodniku.

BEN Vem, bil si v sobi z njim tisto noč.

COOPER Od kod veš te stvari? Kdo ti jih je povedal?

Gledata se.

BEN Kaj je važno?

COOPER *Spozna.* Četudi bi vedel, ne bi povedal.

BEN Seveda ne. A je zdaj to važno?

Nekaj mi povej, kar me pravzaprav v vsej tej stvari najbolj bega... Vedno mi je bilo čudno, zakaj se nisi poročil? Imel svoje otroke, svojo družino? To mi nikoli ni bilo jasno. Žensk ti gotovo ni manjkalo. Ne, ti si bil z nami. Lahko bi nas vse zastrupil in izbrisal iz imenika za vse večne čase, če bi se ti zahotelo. Nekaj še je, nekaj še mora biti. Dvaindvajset let, stric Cooper, dvaindvajset let! Pa to je cela večnost. Kako si zmožel? Povej mi, stric Cooper, to me res zanima.

COOPER Ne, nisem se poročil. Pa ne zato, ker ne bi nikogar našel. Moje delo ne prenese čustev. Enkrat samkrat bi jih pokazal in vi bi za vedno ostali brez dobrega strička Cooperja. Igral sem dvojno vlogo, praktično sem bil dvojni vohun.

BEN Duhovito, stric. Zakaj mi nisi povedal, da je oče delal za Cio?

COOPER *Se nasmeji.* Ljubi fant, to so državne skrivnosti.

BEN Tebi je smešno, meni pa se srce para.

COOPER Zaradi tega se gre v zapor. Kako naj bi sedemletnega otroka obremenjeval s takimi stvarmi?

BEN Ker sem dvaindvajset let mislil, da je moj oče ničvrednež, ker se je vrgel skozi okno in nas zapustil gole in bose z mislijo, da si nismo zaslužili njegove volje do življenja, da nobeden od nas ni dovolj dober, da bi mu toliko pomenil, da bi sklenil vztrajati. Mislili smo, da se je ubil zaradi težav s službi.

COOPER Dobili ste odškodnino.

BEN Ja, kaj je bilo to? Preveril sem, oče se ni nikoli zavaroval, po smrti pa je naenkrat čudežno prišla na dan njegova polica. Izplačani smo bili kljub takoimenovani nenaravni smrti. Takšnih klavzul ni, dobri striček Cooper. Zakaj smo bili plačani? Da ne sprašujemo preveč?

COOPER Firma je uredila.

BEN Firma je uredila. Pa mi povej, če je firma uredila tudi to, da se je oče zagnal in prebil spuščene rolete, ko se je vrgel skozi okno. Namreč, da bi mu to resnično uspelo, bi se moral zagnati skozi z grozovito silo, za kar pa bi potreboval čez dvajset metrov zaleta. Za kar pa ni šans v hotelski sobi.

Cooper molči.

Bil si z njim v sobi 'stric'.

Tišina.

V preiskavi si rekel, da te je zbudil šele trušč stekla. Zakaj nisi takoj stekel dol pogledat, če je še živ? Koga si takrat poklical? In zakaj?

COOPER V naši službi obstajajo določeni postopki. Ti tega ne razumeš.

BEN Ne, jaz sem žrtev. Žrtev ne rabi razumeti, če predstavlja nevarnost svobodi. Ali je pri tem šlo za nevarnost svobodi, agent Cooper? Ali je bil moj oče nevaren svobodi in demokraciji Združenih držav Amerike?

COOPER *Izgubi potrpljenje.* Daj no, dobro veš, da se je drogiral! Zmešalo se mu je!

BEN To pravite vi!

COOPER Nič ne pravimo MI! Tako je pač bilo in čas je, da se sprijazniš s tem!

Doživljal je halucinacije. Bolje, da se je ubil ti povem, bolje. Samo sramoto bi nakopal vam - družini in agenciji. Jaz sem ga takrat v New York spremljal na zdravljenje. Tvoj oče ni bil nikakršen heroj, kot ga ti skušaš videti. Nekoč, nekoč ja, je bil nadarjen znanstvenik, a tiste

dni je bil še samo razvalina, senca nekdanjega pokončnega človeka. Ti tega nisi opazil, tvoja mati pa je. Kar vprašaj jo. In tudi piti ni začela po njegovi smrti, ampak že prej.

BEN Lažeš!! Rekla je, da smo bili srečni!

COOPER Pa se ti te sreče spomniš?

Tišina. Nato...

BEN *Tišje. Vase zazrto.* Spomnim se, da ga ni bilo. Spomnim se, kako sem bil ves iz sebe, ko je prišel. Spomnim se malega kovinskega Lincolna, ki mi ga je prinesel in je bil takrat moj največji zaklad.

COOPER In z mamo? Sta se razumela?

BEN Manipuliraš! Manipuliraš, stric! In to je to kar najbolje znaš! Danes sem tukaj, da mi poveš resnico! Resnico, samo resnico in bog naj ti bo priča, da samo resnico!

COOPER Amen.

Tišina. Gledata se.

COOPER *Spravljivo.* Veš, dragi Ben...

BEN Ne pravi mi dragi. Ne pravi mi nič takega. Povej kaj se je zgodilo tisto noč in kaj je oče počel za vas? In nehajva s tem sprenevedanjem. Vem veliko več kot si misliš. Smrt mojega očeta ni povezana z drogo, temveč z vprašanjem varnosti. Zakaj ste to sami tako klasificirali?

COOPER Pozabljaš kdo sem.

BEN Kakšno vezo ima to z nama, z resnico? Z našo skupno resnico? Ali me želiš spremeniti v enega tistih vaših takoimenovanih obravnavancev? Ali sem v postopku?

COOPER *Se mu nasmehne.* V postopku si se rodil. *Vzdihne, kot da mu že najeda ponavljanje teh dejstev.* Tvoj oče, Walter Sanders, je doktoriral iz biokemije na univerzi Wisconsin leta 1940 in deset mesecev pozneje se je prijavil v vojsko. Vojak je bil do konca druge svetovne vojne.

BEN Kaj mi vse to govoriš? Vse to vem.

COOPER Počasi in lepo po vrsti. Vse moraš izvedeti. Prav vsako podrobnost. Saj si to želiš, kajne?

BEN Ne vem, če si želim 'tvojih' podrobnosti.

COOPER Prosim, bodi potrpežljiv.

Ko je izstopil iz vojske je še naprej delal za njo kot civilist. Leta 1950 je postal vodja takrat najbolj skrivnega laboratorija za proučevanje biološkega orožja v Fort Detricku. Sodeloval je pri razvoju biološkega orožja in raziskavah antraksa. Do sem je še heroj. In vse to ste tudi vi vedeli. No, tvoja mati, vam otrokom gotovo tega niso povedali.

BEN Dolgo sem mislil, da je bil general.

COOPER Se spomnim.

BEN Nosil je uniformo. Ljubše bi mi bilo, ko bi mi povedali, da je padel v bitki.

COOPER Ja, včasih si ljudje želimo slišati laž.

BEN Nadaljuj. Naj te moje nedolžne otroške želje nikakor ne omajejo v tvoji veliki želji po resnici.

Cooper ga pogleda, češ, kakšne strelja. Ben se mu nekoliko narejeno nasmehne.

COOPER Tisto česar niste vedeli, je bilo dejstvo, da je bil vaš oče sodelavec Cie.

BEN Pritegnili ste ga v program MK-ULTRA.

Cooper ga začudeno pogleda. Ben mu bodreče prikima. Cooper ga še hip gleda – to je pogled ocenjevanja nasprotnikovih sposobnosti.

BEN Nadaljuj, stric.

COOPER Boš ti? Zdi se, da veliko veš?

Ben ga pogleda. Ali resno misli?

COOPER Izvoli. *Ga povabi in se mu dobrohotno nasmehne.* Brez skrbi, prekinil te bom, če boš zašel.

BEN Hvala. *Napravljeno.* Prijazen si. *Nato resno povzame.* MK-ULTRA je bil program v katerem ste se usmerili predvsem na delo z drogo LSD.

COOPER Točno.

BEN Hoteli ste ugotoviti kako LSD nadzira delovanje možganov. Z njim bi na primer diskreditirali posameznika v javnosti, ker bi se pod vplivom mamila obnašal povsem nesprejemljivo ali pa spremenili tok pogajanj na pomembnih zasedanjih. Želeli ste najti sredstvo, ki bi pomagalo pri zasliševanju ujetnikov in jim razvozlavalo jezik.

COOPER Ja, bil je skoraj plemeniti cilj. Najti serum resnice.

BEN To ne bi bil serum resnice, stric. Mogoče je bilo vam lažje si tole tako razlagati. Ampak to ni serum resnice, ampak preprosto serum za odkrivanje skritih misli. Zaboga, vaš cilj je bil z drogami narediti morilce iz običajnih ljudi!

COOPER Si to pobral iz svojega priročnika?

BEN Dobro veš, da ne. Tega ni tu notri. Zato pa je zastarel. Nekaj drugega me je pritegnilo v tej knjigi. *Jo dvigne.* V njej so med drugim opisane tehnike umorov, katerih skupna značilnost je, da mora biti smrt nenadna. *Spusti knjigo, vendar je ne odloži.* Teh tehnik je veliko opisanih. Druga točka je ta, ki se mi je zdela najbolj zanimiva.

Nesreče.

Zadnjo besedo spregovori zelo pomenljivo in predirno pogleda sogovornika.

Piše.

Bere.

'Za skrivni umor je nesreča najučinkovitejša. Če je izvedena uspešno, povzroči le malo zanimanja in jo preiskujejo običajno. Pri preprostem umoru je najučinkovitejša nesreča padec z višine dvajsetih metrov ali več na trdo podlago.'

Pogleda Cooperja.

Od kod je poletel oče? Z sedmega nadstropja. Ni to okroglih dvajset metrov? *Sarkastično.* Ali je kdo delal po knjigah?

Cooper ne odgovori. Ben bere naprej.

'V preprostih primerih, ko se subjekt ne zaveda nevarnosti, se lahko uredi sestanek na primerni lokaciji, osebek je običajno potrebno primerno drogirati ali omamiti, preden ga odvržemo.'

Pogleda Cooperja.

Odvržemo...?

Cooper skomigne z rameni.

COOPER To niso stvari za navadne smrtnike.

BEN V imenu česa vi to počnete?

COOPER V imenu svobode...

BEN Daj, prosim te lepo! Prizanesi mi s temi puhlostmi! Delaš v podjetju, ki je umor spremenilo v zakonito in prepotrebno dejanje! Celu plemenito. Rušenje vlad in vsiljevanje lastnega režima pa kot najlepšo in najplemenitejšo žrtev, ki si jo svoboden civiliziran človek zmore privoščiti. Gre samo za pohlep! Saj niste bogovi!

COOPER O čem se midva pogovarjava?

Ga gleda, gleda, nato se umiri.

BEN Imaš prav. Le o čem?

Dvigne knjigo kot v dokaz.

O dokaj natančnem opisu smrti mojega očeta.

COOPER Seveda! Če pa mora izgledati kot nesreča. Če želiš uprizoriti samomor, morajo vsi indici kazati na to. Pisec priročnika je samo reproduciral resničnost. Vem, kam meriš. Ampak to bo malo težko. Tvoj oče se je vrgel sam in lahko mi je samo žal, da tega še zdaj ne moreš sprejeti.

BEN O, seveda zmorem sprejeti. Več kot dvaindvajset let sem to sprejemal.

COOPER Glej, fant, vem, da ti ni bilo lahko. Ampak nobenemu od nas ni bilo. Ne tvojemu očetu, ne tvoji mami in konec koncev, verjameš ali ne, tudi meni ne.

BEN *Ironično.* To ti lahko verjamem.

Cooper to opazko presliši.

COOPER Razodel ti bom skrivnost...

BEN Zato sem tukaj.

COOPER Ne, ne bi mi bilo treba. Ampak naj bo to dokaz, kako bi rekla... temu, da je med nama na vkljub vsemu, le neka vez. Vez, ki je nastala v teh dvaindvajsetih letih in za katero oba čutiva, da je še vedno živa – saj zato se tudi tole sedaj pogovarjava – in se ne more kar tako pretrgat.

BEN Hvala.

COOPER Resnici na ljubo, slika in prilika tvojega očeta tukaj ni neka velika skrivnost. Vse to je znano. Morebiti le v nekoliko okrnjeni obliki.

BEN Poslušam, stric.

COOPER Viski? *Dvigne kozarec.*

BEN Raje ne.

Cooper si gre natočit.

BEN Pričakujem napeto zgodbo in rad bi se ji posvetil s popolnoma jasnimi čuti.

Trenutek tišine. Cooper naredi požirek, nato nekoliko počaka, kakor da se pripravlja in prične.

COOPER Vse kar si povedal o programu MK-ULTRA je večinoma točno. Žal, le tisti del, ki govori o tvojem očetu ni tako brezmadežen, kot bi ti želel.

Naj začnem na začetku. Na agenciji so se že vse od njene ustanovitve ukvarjali z različnimi metodami, da bi pridobili čudežen serum, ki bi iz ujetega sovražnika ali lahko tudi omamljenega diplomata, izvlekel tajne informacije skrite v njegovi glavi. To se je sprva skušalo doseči s hipnozo in elektrošoki, nato pa so prešli na naravne narkotike, kot so meskalin ali marihuana, kasneje pa seveda LSD, heroin, amfetamini in vrsto drugih. No, takrat se je še iskal način...

BEN Moti me ta tretja oseba.

COOPER Imaš prav. Te stvari so bile nekoliko pred mojim časom in jih podzavestno tako razlagam, sedaj pa pridemo na to, kar sva jaz in tvoj oče počela. Tukaj vstopi projekt MK-ULTRA.

To je bilo, kot veš, obdobje začetka hladne vojne. Bili smo skorajda zagotovo prepričani, tudi mnogi naši viri so kazali v to smer, da so naši komunistični nasprotniki v obvladovanju pranja možganov daleč pred nami. Med obveščevalci se je šepetalo, da nameravajo Sovjeti v Belo hišo in druge trdnjave naše moči poslati nekakšne zombije s programiranimi možgani in da bodo vodo večjih ameriških mest okužili z LSD-jem in tako povzročili masovno histerijo. Treba je bilo nekaj storiti. In tako smo ob vseh obstoječih programih, v katerih smo raziskovali vpliv drog, ustanovili še program MK-ULTRA, ki se je usmeril predvsem v delo s takrat manj znano drogo LSD-jem. Tvoj oče, ki je z nami sodeloval pri podobnih raziskavah že prej, se je takoj vključil. Pravzaprav je bil tudi eden pobudnikov le-tega. Takrat sva se bolje spoznala. Iz bežnih srečanj na hodniku, sva prešla na tesno sodelovanje v pisarni. On je imel za nalogo praktični raziskovalni del, jaz pa bolj operativno.

Ne vem, koliko si uspel izvedeti po tem tvojem presenetljivem viru, kaj je tvoj oče počel za vojsko pred letom 50?

BEN *Zmigne z rameni.* Ne vem. Povej.

COOPER Kot vsestranski znanstvenik, ki je kot dodatni predmet na univerzi diplomiral še iz klinične psihologije se je ukvarjal z zdravljenjem rekrutov, ki jih je vojska zavrnila, zaradi nevropsihiatričnih motenj. Brez njihove privolitve jih je zdravil z elektrošoki, lobotomijami, odrekanjem spanja in drogami, ki spreminjajo delovanje možganov.

BEN To je laž.

COOPER Pravim ti, kar mi je sam povedal. Ampak to niti ni tako važno.

Projekt MK-ULTRA je bil drugačen od vseh dosedanjih. V bistvu je šlo za ugotovitev, da je razlika med testiranjem LSD-ja v laboratoriju in njegovo uporabo v vsakdanjem življenju velika. A to ga niti ni delalo tako drugačnega. Kar je bilo pri tem novega je bilo to, da smo začeli drogo testirati na sebi.

Za trenutek obmolkne, kot da bi hotel zaobjeti učinek svojih besed na sogovornika.

In tako smo začeli zavestno uživati LSD vsi, ki smo sodelovali v programu. Opazovali smo se in analizirali. Potem je prišla druga faza. Hoteli smo tudi izvedeti, kaj se zgodi, če daš LSD nekomu v njegovem domačem okolju, ne da bi on vedel za to.

Sklenili smo, da si bomo drogo na skrivaj podtikali v pijačo. Tako nisi nikoli mogel vedeti ali si ti tisti dan poskusni zajček. Vendar nam je reč kaj kmalu ušla z vajeti in kmalu smo se znašli vsi sodelujoči že krepko pod vplivom LSD-ja. Dva šaljivca sta ga mislila celo podtakniti v punč na naši tradicionalni božični zabavi.

Hitro so prišle od zgoraj nove direktive. Nemudoma smo menjali smer in LSD začeli podtikati ljudem izven agencije. Prostitutkam, narkomanom, zapornikom in duševnim bolnikom, kratka ljudem, za katere se ni zdelo verjetno, da se bodo pritožili ali da bi jim kdo verjel, četudi bi se. V San Franciscu smo vodili celo svoj bordel. Prav tako smo najemali sobe v ekskluzivnih hotelih v drugih mestih, kamor so prostitutke vodile svoje kliente. Njihovo obnašanje pod vplivom LSD-ja smo opazovali skozi dvojna ogledala.

Kmalu se je tudi to izmaknilo nadzoru. Nekateri agentje so postali problematični. Čez dan v pisarnah na številnih sejah in analizah, čez noč pa omama in razvrat v hotelskih sobah. To je tudi razlog zakaj so tvojega očeta poslali v Evropo.

BEN A je bil tudi on agent?

COOPER Bil. Tvoj oče si je prav v tistem času zaželel pridobiti stopnjo agenta. Najbrž je smatral, da mu ta nudi več ugodnosti, kot pa status samo zunanjšega znanstvenika, čeprav pod zavezo molčečnosti in temu primerno plačo.

To so bili časi, ko si lahko na račun takšne izkaznice počel kar se ti je zljubilo.

BEN In oče se je omamljal in predajal razvratu.

COOPER Lahko bi ti marsikaj o tem povedal, vendar ne bom.

BEN Sta to počela skupaj?

COOPER Kaj bi rad izvedel? Da smo bili svetniki? Težko je v tem poslu ostati čist. Še posebej, če imaš vse Sodome in Gomore sveta pred seboj na dlani.

Ben vstane. Resno in mirno, popolnoma prepričano prične govoriti.

BEN Moj oče ni bil nič drugega kot naiven ameriški patriot, ki so ga volkovi kot si ti, požrli in oglodali skupaj z njegovo vestjo.

COOPER Vsi verjamemo to kar nam najbolj odgovarja.

BEN In v kaj ti verjameš?

COOPER V nič.

Gledata se. Cooper nadaljuje ...

COOPER V Evropi je bilo še posebej zanimivo, mi je pravil. Tam so imeli že dolgo zgodovino takšnega početja in celo nekaj ne tako zanemarljivih uspehov v koncentracijskih taboriščih. Hitro so spet s poskusov na živalih prešli na testiranja na ljudeh. Predvsem na nacistih in ujetih ruskih agentih.

Nasmehne se Benu.

Svet ni nedolžna kepa sreče, moj fant. Sedi, no.

Ben sede.

BEN *Počasi prične.* Moj oče se ni nikoli udeleževal vaših orgij. Moj oče...

Cooper ga porogljivo gleda, čaka njegove besede. Tudi Ben čaka. Narejeno se mu nasmehne in nadaljuje...

BEN Se je šele v Evropi soočil z resnico, da njegova domovina izvaja enako nehumane poskuse, kot so jih med drugo svetovno vojno opravljali nacistični znanstveniki v koncentracijskih taboriščih.

COOPER Mogoče se zdi ta možnost kontroliranja tujih misli res nekaj nehumanega, vendar moralni in etnični vidik tega početja takoj izgubi svoj smisel v vojnem stanju, ko preti uničenje lastnega naroda. Takrat je naša dolžnost poseči po vseh možnostih, ki so na razpolago.

BEN Vendar sedaj ni vojno stanje.

COOPER Vojno stanje je vedno. Mi skrbimo, da vi tega ne veste.

BEN Držite ga umetno pri življenju za nekaj ljudi, ki iz tega kujejo dobiček.

COOPER Kot je že Hitler verjel, ko je iskal ultimativno orožje uničenja za povzdig svojega rajha v najmočnejšo silo na svetu, se vojne v novem stoletju ne bodo bile na bojiščih, temveč v glavah ljudi. To velja za dandanes bolj kot za kdaj koli prej v preteklosti.

BEN Iskal je sveti gral zla. Alkimistični serum, ki bi mu dal nepojmljivo moč nad vsakim in vsem.

COOPER Vsak vladar, vsak državnik – tako se sliši bolj demokratično – si kaj takega želi zase. Zmagati na volitvah, dobiti večino, ki pelje v Belo hišo, vladati svetu. Vsa ta dejavnost ima veliko podobnosti s ciljem za katerega se je zalagal naš program. Vzpostaviti v glavah ljudi stanje, ki jim bo pokazalo najprimernejšega kandidata. Vsake volitve stanejo milijone dolarjev, ki bi jih lahko nekdo obdržal v žepu.

BEN Pranje možganov naciji.

COOPER Poglej Hitlerja, uporabil je vse vzvode svoje moči in jih razvil do popolnosti, da bi se dokopal do uma množice in si hkrati priskrbel še ogromno število poskusnih zajcev v podobi manjvrednih ras, še posebej židov s katerimi so lahko znanstveniki v koncentracijskih taboriščih počeli, kar se jim je ljubilo. Saj si slišal za Josefa Mengeleja?

S tvojim očetom sva se nič kolikokrat pogovarjala o teh stvareh. Saj vendar ne misliš, da se mu je komaj v Evropi razsvetlil um?

Ben ne odgovori.

COOPER Ko se pridružiš naši organizaciji ti razložijo vso njeno vsebino, cilje in prioritete, nekaj pa tudi zgodovine. Na primer o projektu Paperclip katerega cilj je bil pripeljati stotine

Hitlerjevih 'možganov' v ZDA. Z Nürnbergom se ni začelo in končalo nič. Usmrtili so nekaj glavnih akterjev, zaslužno in prav, ribe, ki pa niti niso bile tako male pa smo zadržali za svoj kalni ribnik. Vsi ti znanstveniki so bili takoj po vojni na tiho vključeni v program državne varnosti in porazdeljeni po naših najboljših univerzah.

BEN In vse je bilo pripravljeno, da se tudi vi začnete igrati Hitlerja?

COOPER Res je. Vendar mi zato, da bi ohranili to veliko multikulturno nacijo, svobodo in ostale demokratične pridobitve, ne pa, da bi skastrirali lasten narod na par osebkov čiste etnične vsebine in si zraven tega še na hitro podjarmili svet.

BEN Svet ste si že podjarmili, vsaj večino in to elegantno, v rokavicah, ki pa so polne krvi. Govoriš kot kak profesor.

COOPER Da le kaj zaleže.

BEN Zaleže, zaleže. Vse mi je jasno.

To me spomni na tiste večere, ko si nama z Larsom pred spanjem govoril svoje zgodbe.

COOPER Veš, da sem si vse, čisto vse, od prve do zadnje izmislil.

BEN Potem sva se znala z Larsom še dolgo v noč pogovarjati o njih.

COOPER Vem, saj mi je Miriam večkrat rekla. Skrbelo jo je, da bi to slabo vplivalo na vajino odraščanje.

BEN Ne samo to – nisva več marala njenih pravljič. No, dokler jih je bila še sposobna brati.

COOPER Tega nisem vedel. Ni mi povedala.

BEN Do tebe je bila vedno še posebej vljudna.

COOPER Če bi vedel, da sta zato nehala poslušati mamo, ne vem, če bi vama tolikokrat pripovedoval. Najbrž sem večkrat tako vdrl v vaš ustaljeni red.

BEN To je bil vedno dogodek.

COOPER Mislim, da razumem kako ti je.

BEN Ne, to pa mislim, da ne.

COOPER Tudi meni bi bilo tako.

BEN Pa ti ni. In ne trudi se. Brezkoristno je. Samo v slabo voljo me boš spravil.

COOPER Kakor želiš.

BEN Tako želim.

Premolk.

BEN Torej je vlada Združenih držav Amerike obudila in sedaj vzdržuje in nadalje razvija vse Hitlerjeve pobude in dosežke, ki jih je razvil za dosego svojega cilja in to praktično z njegovim kadrom? No, vsaj napake z židi nismo ponovili.

COOPER Bognedaj. Bi bili mi sedaj Hirošima.

BEN Izpolnili smo Furerjeve sanje.

COOPER Tudi tako lahko rečeš, ja. Če smo resnično kaj takega izpolnili, smo skupaj s tvojim očetom.

BEN Bil je zaveden!

COOPER O, dragi fant, kako se motiš. Tudi to, da smo v korejski vojni uporabili antraks in biološko orožje, ki ga je sam pomagal razvijati, je kar hitro izvedel. In ni se mi zdelo, da se kaj veliko sekira zaradi tega. Imeli ste veliko vilo, dva avtomobila, počitnice nekje v Honolulu. Bili ste srečni.

BEN Spomnim se očeta po tistem, ko se je še zadnjič vrnil iz Evrope. Vsakokrat ga je bilo manj. Vsaka pot ga je stala novega spoznanja, novega bremena na vesti.

COOPER Pronicljivi Sandersovski um. S sedmimi leti si vse to slutil?

BEN Tudi mama je rekla, da je postal depresiven in se je začel zapirati vase. Ne samo vase, tudi v svoj kabinet. Ni se smejal, ko je prihajal domov. Ni nas bil vesel. Tega se spomnim z vsem svojim pronicljivim Sandersovskim umom.

COOPER *Vstane. Viski? Ben odkima. Cooper gre in si natoči.*

BEN Kavó. Če je mogoče.

COOPER Seveda. Oprosti, da se nisem že prej spomnil.

Vrne se k mizi. Sporoči preko internega domofona na mizi.

Esther!

Estherin glas po domofonu.

ESTHER Izvolite?

COOPER Kavó, prosim.

ESTHER Takoj.

COOPER *Znova pritisne na gumb in pove. Hvala. Pogleda Bena. Hitro bo.*

Ben pokima.

Cooper se igra s kozarcem, nato pa pobrska po mizi za fotografijo na kateri je Benova družina. Lepi spomini. Jo pokaže Benu.

BEN Kaj je, stric Cooper, si dobil nenaden napad nežnosti?

Cooper nonšalantno zabriše vanj fotografijo.

COOPER Na, vračam ti jo. Nikoli nisi bil na Švedskem.

BEN Ne, nisem.

COOPER Plehka fotomontaža. Ali v resnici obstaja v tvojem življenju kakšna Ingrid?

BEN *Z nasmehom.* Ingrid je hišnica male dependance v južni Filadelfiji, kjer sem preživel zimo leta 1967, kar je gotovo zabeleženo v vaši kartoteki.

COOPER Upal sem, da si si našel koga.

BEN Na žalost nisem te sreče. Povej mi, prosim, po resnici – zdaj, ko se tako lepo prijateljsko pogovarjava – si ti odgovoren za Hanno?

COOPER Si nor?!

Tišina. Ben čaka. Cooperju se na obraz zareže bolečina.

Hanno sem ljubil.

BEN Walt je bil tvoj, kajne?

COOPER Naslednji mesec bi jih imel sedem.

BEN Walt, Walter... Je bila to tvoja ideja, ga tako poimenovati?

COOPER Hannina. Morala sva skrivati. Nobenih stikov nisem smel imet več z vami. Tudi mene nadzorujejo.

BEN Kdo pa nadzoruje nadzorovane?

COOPER In kdo njih?

Gledata se.

Življenje nas ves čas nadzoruje.

BEN Kako to misliš?

Cooper se obrne proč in se za trenutek zamisli. Nato nazaj k Benu.

COOPER Ko sem tvojo mamo pustil v zavodu sem takoj moral odpotovati v Washington, nujno. Posumili so, da do vas gojim globlja čustva, kot bi jih smel.

BEN Do Hanne misliš?

COOPER *Ga pogleda, odkrito.* Vse sem vas imel enako rad.

Nasmehoma ironično pihne skozi nos.

To s Hanno je prišlo pozneje. Tako nenadzorovano.

BEN Odlična formulacija.

COOPER Ni ti treba bit sarkastičen.

BEN *Plane besno na noge.* Sarkastičen?! Sarkastičen?! Ti ne veš, kako me je hotelo raztrgati tu notri! *Pokaže na prsi.* Tisto noč, ko si jo pripeljal domov in sta se spodaj v veži poljubila.

Cooper ga začudeno pogleda.

Ja, bil sem tam. Mama je spala v kuhinji na mizi mrtvo pijana, Lars je bil že na kolidžu, ti pa si Liso odpeljal do neke prijateljice. Bil sem sam in zapuščen in sem te čakal na stopnicah v temi.

Ljubil sem te, oboževal. Bil si moj idol. Nekoč sem otipal pištolo, ko sem ti nesel obesit suknjič in potem sem ti ga vsakokrat z veseljem obešal. Bil si moj heroj. Nekoč sem notri našel slike pobitih gverilcev. Nimaš pojma s kakšnimi očmi te je to dete gledalo. Želel sem biti ti, govoriti kot ti, se oblačiti kot ti, početi vse kot ti, predvsem pa biti s tabo. In ker mi nič od tega ni uspevalo, sem vsaj drugače želel vzbuditi tvojo pozornost. Z Larsom sta buljila v tiste njegove formule, s Hanno sta bila ljubimca, še pijani mami si posvečal več pozornosti – vedno sem se čudil čemu, saj je blebetala same neumnosti in se vesila po tebi. Jaz pa sem postaval tam ob strani in srce mi je krvavelo. V meni je vse vpilo po očetu: Ati, ati, ati, sem jokal v vzglavnik, ti si pa v sosednji sobi dajal spat Hanno.

Začel sem s kriminalom in res, tako sem te vsaj vedno priklical. Hop, čira čara, jaz neumnost in veliki Douglas Cooper takoj tam, da me s svojim velikim koltom in ugledom reši.

COOPER Zakaj si mi pa takrat na policiji pljunil v obraz?

BEN Lahko bi vedel.

COOPER Ne vem.

BEN Šla sva že ven in zadaj za tvojim hrbtom sem v avtu zagledal Hanno. Ta prasica mi je hotela vzeti še tistih nekaj bornih minut, ko bi lahko bil sam s tabo, od postaje pa do doma.

Cooper povesi glavo, vzdihne.

BEN Nič se ne obremenjuj. Četudi bi bil moj pravi oče, bi najbrž potekalo vse enako. Nisem pač oseba, ki bi jo človek lahko ljubil.

Cooper hoče nekaj reči.

BEN Joj, prihrani teh nekaj plehkkih tolažilnih besed. Zdaj pri teh letih pa menda že vem kaj je zame dobro. Zdaj pa, prosim, bi...

Mu ponudi prazen kozarec. Cooper stopi in ga vzame. Nalije mu in mu ga izroči.

BEN Hvala.

Naredi požirek.

BEN Tak Johnny človeka sprostí. Saj zato ga pa imaš v pisarni, kaj? Da jih sprostíš, preden jih zmelješ.

COOPER Čisto napačne predstave imaš o mojem delu.

SANDERS Preveč filmov najbrž.

COOPER *Mu z nasmeškom prikima.* Najbrž.

BEN Si vedel, da je bila mama zaljubljena vate?

COOPER *Tišje.* Ja.

Moraš me razumeti, Ben, lahko bi v vsakem trenutku odšel. Za vedno. Niti obrnit, niti poslovit se mi ne bi bilo treba.

BEN No, to ni najbolj res. Bili smo tvoja naloga.

COOPER Čisto dovolj bi bilo, če bi vas tu in tam obiskal, z mamom poklepetal ob kavi...

BEN Ali pa ob viskiju.

COOPER In bi bilo opravljeno. Kot praviš odključano.

BEN Zakaj, povej mi, prosim, končno že enkrat resnico, zakaj si potem vse to počel? Zakaj tako dolgo vztrajal?

COOPER *Stopi do okna in gleda skozenj.* Ne vem, Ben, ne vem. Prisežem, da ne vem. V nekem trenutku je postalo močnejše od mene. Velikokrat, tako kot takrat, ko si me pljunil na postaji ali pa, ko sem Miriam spremljal na zdravljenje, sem se spraševal kaj mi je? Ali mi je treba vsega tega? Na čase je bilo prav neumno in noro.

Obrne se k Benu.

Imaš prav. Najbrž sem vas samo izkoriščal.

BEN Oprosti, vseeno si veliko storil za nas, a ne morem ti biti hvaležen.

COOPER Razumem. *Spet pogleda skozi okno.*

Tišina. Nato se obrne in zakoraka po sobi.

COOPER Tisti mesec, preden je tvoja mama šla na zdravljenje, sem že ves čas vedel za premestitev. Nisem vam mogel povedati.

Obrne se k Benu.

COOPER Lažje dam človeku zanko okoli vratu in jo zategnem. Razumeš to?

BEN Ljudje, ki se jim to moralno gabi, tega ne smejo početi.

Se mu nasmehne, Cooper se obrne od njega, postoji, razmišlja... nato nadaljuje...

COOPER Miriam sem še v zadnjem hipu spravil na zdravljenje in potem sem moral pobrati šila in kopita.

BEN Kako?! Tako, da si ji podtaknil nekega moškega!

COOPER Saj ni vedela.

BEN *Zgroženo ga gleda.* Pa kakšna žival si ti? Kaj te službe naredijo iz vas?

COOPER *Jezno, prekipelo.* Mar mi je bilo za vas, ti nehvaležni smrkavec in sem za vas postavil na kocko vso kariero!

BEN Izkoristil si nas, izkoristil, izsrkal in odvrigel! Nihče od nas ni na boljšem sedaj, a razumeš, nihče ni na boljšem! Niti eno seme tvoje pomoči ni vzklilo!

COOPER *Bolj sam zase.* Trudil sem se.

BEN Ker nisi bil odkrit! Nikoli! In veš kaj jaz mislim? Da nisi nikoli bil odkrit niti sam do sebe! Da bi si rekel, da sovražiš to prekleto službo, to prekleto deželo, ki dela iz ljudi take živali, da lahko ščiti svojo jebeno pofukano demokracijo, ki pa itak pomeni samo več denarja in moči za peščico privilegiranih pofukancev, ki ravno tako crknejo kot vsak ta zadnji črnc v zaostali Afriki! Pa ima ta zadnji dosti več od življenja!

Se ves zasopel počl nazaj v sedež. Diha. Cooper ga gleda.

BEN *Neprijazno.* Kaj – kaj gledaš?

COOPER Nevednost.

BEN *Osorno.* Kakšna nevednost?

COOPER Nevednost, dragi nečak.

BEN *S studom...* Ne pravi mi nečak.

COOPER *Nasmeh.* Oprosti. Hočem samo reči, da je edino skozi prisotno stanje človekovega duha njegova nevednost. Saj nikoli ničesar ne vemo. Ves čas si samo nekaj mislimo, domišljamo. Ne znamo se utolažiti glede smrti, glede konca in si izmislimo boga. Izmislimo si znanost, cele kupe znanosti in papirja in dosežkov in spoznanj, izumov, tone in tone dreka, samo zato, da bi kaj razumeli. Crkneš pa isto neveden kot si se rodil. In ta nevednost nas drži v šahu. Drži nas za vrat. Ker počneš cel kup stvari samo, da ne bi mislil nanjo. Pa govorim o tistih posameznikih, ki z lastno glavo razmišljajo – tako kot jaz in ti. Masa ne rabi odgovorov, masa rabi artikle.

BEN Ampak vi držite ljudi v nevednosti nalašč.

COOPER Kdo mi? Saj ni nikogar mi. Vsi mislijo, da gre za nekakšno svetovno zaroto parih individuumov, ki iz svoji skrivnih brlogov moči vodijo ves svet. Prostožidarstvo, templjarstvo, cerkev, ves ta skrivnostni larifari.

BEN Mogoče celo rasa iz drugega vesolja.

COOPER Mogoče. Saj je ves čas pred očmi z očmi.

BEN Kako to misliš?

COOPER Tisto prostožidarsko oko na bankovcu za en dolar. Ves čas mežika in pravi: 'tu sem, tu sem, a me ne vidite'. In tako je z vsem. Tu je, a ne vidimo. Kot pršice, ki ves čas lebdijo med nami in jih zagledamo samo v soju tiste posebne oranžne svetlobe, ki jo sonce zmore le ob svojem zatonu. In ta drek mi ves čas goltamo. Nič čistega nevidnega plina, same lebdeče smeti.

Si kdaj pomislil, da do tebe hoče prit nekdo drug?

BEN Ne razumem kaj mi govoriš?

COOPER Manipulacija izzove manipulacijo. Res misliš, da obstaja samo ena skupina ljudi, ki vodi ta svet? Ti se ne bi želel povzpeti kdaj na vrh? Vsak si želi na vrh.

BEN Iskreno ti rečem, ne zanimajo me več te stvari?

COOPER Kaj – priti na vrh – kdaj – v življenju?

BEN Na vrh, ja.

COOPER No, saj še nisi tako star, da bi bil brez ambicij. Še jaz jih imam. Naši zgodovinarji menijo, da se je najpomembnejša intelektualna revolucija zahodne civilizacije zgodila prav tu v Ameriki, s sprejetjem naše ustave. Prej je bil bog, ki je dal moč kralju, da jo ta po svoji volji razdeli ljudem in počne z njimi kar hoče, mi pa smo uzakonili, da bog enostavno podeli moč vsem ljudem.

BEN Parim ljudem. In seveda če verjameš v boga. Še vedno so kralji, še vedno se počne z ljudmi kar se hoče. Včasih so bile vse te zarote veliko bolj otipljive, zdaj se pa počne vse enako, samo, da pod krinko demokracije, pod transparentom: Za boljši svet!. Zato je vse skupaj veliko bolj umazano. Svet je postal en sam dvor, ki ga mediji seveda kažejo kot najsvetlejšo zvezdo na človeškem nebu, a vzemi mu elektriko in znašli se bomo v temni hladni in prazni votlini sredi hijen.

COOPER Kennedy.

BEN Kaj?

COOPER Še vedno se kralji odstavljajo.

BEN Ja, piše v priročniku kako. Najbrž pri vseh ne gre tako zlahka. Vam se pa zdi, da imate škarje in platno. Ampak jaz vam verjamem, v bistvu hočete dobro. Prepričani ste v to – da hočete dobro, da delate dobro.

Cooper ga pogleda, češ kaj spet hočeš reči, nato zakorači po pisarni.

COOPER Imaš popolnoma prav. Prav zdaj CIA s pospešenim tempom izvaja svoje tajne operacije v Afriki. Kaj misliš zakaj? Obstaja določena afriška država v kateri smo ob velikem odobravanju mednarodne javnosti prvič organizirali svobodne volitve. Mož, ki ga je tako izvolilo ljudstvo, je najprej opravil z vso opozicijo in v trenutku postal eden najkrvoločnejših diktatorjev kar jih je kdaj bilo, pa vojske, ki ga drži na oblasti, niti ne plačuje. Dovolj jim ropat in počet kar se jim zljubi. To je kralj! Z našo podporo. Tam je v enem samem dnevu posiljenih štirideset žensk, tri četrtine otrok je oboroženih s kalašnikovimi, odrasli pa spuščajo svoje duše po rudnikih bakra, kositra in zlata. Za ves ta luksuz, ki ga vidiš okoli nas. Da ne govorimo o lakoti, spolnih boleznih in drugi mizeriji. Vojska vdira v vasi in pobere vse, tudi ženske odpeljejo s seboj in potem jih naredijo za žene – vsem. Če rodi, ji takoj ubijejo otroka.

Licemerska zahodna civilizacija. Podpisujemo ne vem kakšne peticije, rešimo kite, ohranimo okolje, pomagajmo lačnim, zberimo zdravila; hodimo naokoli s transparenti, končati vojno, izpustiti nevemkakšne politične zapornike, ne kupujmo teh in teh izdelkov, krzna, ne jejmo živali – a ti ne gre na kozlanje?! To je najlažje, se počutit koristnega in dobrega doma v svojem fotelju ob obilju hrane, medtem pa prav zdaj nekje crkuje dete od lakote, ob njem pa čaka krokar in kljuvat ga bo začel še ko bo dihal.

BEN Ne pretiravaj, stric.

COOPER Pretiravam?! *Izvlače iz predala fotografijo in mu jo zabriše.* Potem pa poglej tole in mi povej, če pretiravam?

Ben zaprepaden gleda fotografijo.

COOPER In potem se naj jaz počutim slabo, zaradi narave mojega dela? Jaz?! A si zato ti kaj drugačen, ker ne narediš nič, nič! Zakaj pa bi? Če pa je tebi dobro.

BEN *Odloži fotografijo.* Komunist.

COOPER *Se iz srca nasmeji.* *Nato se takoj zresni.* Ne komunist, idiot, ker o vsem tem sploh razmišljam.

BEN Žal mi je. Najbrž ne bo tako spokojno tvoje penzioniranje. A si kdaj kaj naredil, da bi kaj spremenil?

COOPER Seveda ne. Saj me vidiš, in to pisarno. Gledaš uspeh! Gledaš rang, fant moj!

Prekleta žalosten je ta svet, sin moj. Saj ti lahko rečem, sin moj – ušlo mi je in ne bom več.

Ben kratko pokima.

COOPER Edino, kar je lepo, je narava. Mi ljudje že dolgo več nismo lepi. Najbrž od takrat, ko se je začela blagovna menjava, kajti z njo je prišel tudi pohlep. Imeti več, imeti moč. Z več si lahko kupiš vse kar nimaš. Naš svet nima več nobene povezave z zakoni narave, razen s tem, da močnejši požre šibkejšega. Nekaj mislimo, da se gremo, a tistega glavnega, kar nam je ves čas pred očmi, sploh ne razumemo.

BEN Kaj to, stric? Razjasni mi.

COOPER Logika življenja.

BEN Kakšna logika?

COOPER Življenje je to, ki edino živi. Življenje nas uporablja, izkorišča. Naredilo bo milijarde različnih kopij, samo da se ohrani, samo da obdrži svoj obstoj. Življenje – naj to počne zavestno ali nevede, naredilo bo vse, da ne ponikne. Ustvarilo bo najzapletenejše samozavedajoče se organizme ogromnih možganov, samo, da obdržijo, obdržijo plamenček, štafeto, ki je nekoč davno vzniknila iz nekega neverjetnega naključja. Dalo bo bogove,

vesoljna nezamisljiva prostranstva, svetove, ki so tako majhni, da sploh ne moremo govoriti o njihovem obstoju, nudilo bo na razpolago morja, pline, dihalne sisteme, ki si jih niti v najbolj norih sanjah ne moremo predstavljati; zaslužno je za vso pisano raznovrstnost flore in favne, da nobena kopija ni kopija druge, da se živo preлива, vzpenja, taca, hlamudrača, plazi, leti, plava, se zaveda, prikriva, skriva, da se obnavlja!

Življenju smo namenjeni!

Kljub vsej svoji raznovrstnosti, mu še vedno grozi propad, takojšnje, nepovratno, večno uničenje z eno samo muhavostjo nečesa tam zadaj.

Bog se ustavi, vsak bog se nekje ustavi, nekaj je, kar ne zmore več, kar ni v njegovi domeni; a tam zadaj za njim je življenje, ker le tako je tudi on lahko prisoten, živ in prisoten, ves obstajajoč in obljubljaajoč vse tisto lepo in več. In življenje je tisti zadnji branik za katerim je le še tisto kar imenujemo mi nič, a tega ne bomo itak nikoli razumeli, lahko mogoče le kdaj kaj slutimo. Življenje je upornik. Naaredilo bo vse zase – naredilo bo vse zate! Vse! Življenje je revolucija! Je kot polip z nešteti migetalkami, ki se vsaka zase bori za obstoj, za nadaljevanje – žre in se plodi. Vedno znova skuša doseči več in bolje. Vendar le zakaj?

Da se ohrani!

Saj naš namen ni misliti, temveč se razmnoževati. Naš namen ni kaj več – saj drugega ni, saj ni nikakršnih idealističnih duhovnih možnosti bivanja večjih-kot-razum. Življenju je vseeno, če se gre en njegov artikel božjega posla, ali pa hudičevega ali pa ničesar. Nadaljujte, ljuba moja vrsta! – tako nam pravi in kaže na vsakem koraku.

In mi – niti ne vemo – počnemo vse njemu v prid in na ljubo. Ni čuda, da smo zbegani – kaj ne bi bili – domišljavci!

Milijone let se na vse pretege trudi, niti ne ve za koliko časa – do prvega večjega meteorja, do prve mimoidoče črne luknje, do povečanja sonca, do ohladitve, kaj jaz vem česa – pa mu ni mar.

In mi bi bili MI za vekomaj! Kako prepotentno!

Življenje ni za vekomaj! In ne od vekomaj! Ves čas počne, dela, gradi, sestavlja, poskuša, kombinira ... saj, tudi za nas.

Mi pa za vekomaj! Pha! Obstaja še nekaj... še nekaj večjega! Lepo te prosim! Kje, kdo?

Ja, seveda! Obstaja nekaj. Že ves čas. Enostavno. Življenje.

Srka iz nas svoj obstoj. Zato moramo umreti. Zanj.

Ena velika živost je in z njo smo vsi prepredeni, zapredeni. Gremo drug iz drugega, smo drug v drugem, sestavljeni iz tega kar je v resnici večno, ampak smo pa le zato, ker je perpetuum

mobile, ki nas poganja, tako pohlepen in ves čas v ihti, da nekega dne iz jasnega neba prileti
KONEC!

Mogoče mu le uspe, ustvariti kaj več, kar ga bo držalo pri njem samem.

In mogoče je že ustvarilo kaj takega in če je (upam, hvala bogu, bilo bi prelepo), potem pa
morebiti le lahko govorimo o bogovih.

Utihne. Pogleda Bena, ki se smeji.

Kaj je? Kaj se režiš?

BEN Oprosti. A se? Nisem niti vedel. Všeč mi je tvoja razlaga... smisla. Kje si vse to pobral?

COOPER Oprosti. Še nikomur nisem tega tako razložil.

BEN Nič hudega. Vesel sem, da sem prvi. Počaščen. Saj ne boš užaljen, če se ne bom strinjal?

COOPER Rabim viski.

Si gre natočit. Tišina.

Pismo! *Se zareži.* Dobro mi je delo!

BEN Kaj nimate psihiatra? Aja, ops, oprosti – v New Yorku je.

COOPER Še, ja, še je tam. Ampak tukaj tudi. *Dvigne kozarec in pomiglja z njim, kakor da bi hotel reči 'to je moj psihiater'. Nato pohlepno izpije.*

BEN Ni to malo preveč enolično, ta tvoj ... *Išče besedo.* ... življenjski nazor? Nekateri tam
zunaj močno verjamejo v ljubezen.

COOPER *Se vrne za mizo.* To je pa še največja potegavščina! Saj ti pravim, nekdo si nas
krepko privošči. Življenje se dogaja, fant moj. Mi smo pač samo še en eksperiment in mislim,
da nimamo več veliko časa.

BEN In če uničimo planet s temi vsemi atomskimi bombami?

COOPER Življenje je to kar se bo nadaljevalo. Imamo morja, imamo zemljo, organizme, ki
so že sedaj prilagojeni na sevanje. Nevarnost prihaja od zunaj. Malo večji komet in punf!
izbije nas kot golf žogico! In mislim, da nas še samo zato tolerira, ker se nam mogoče pa
enkrat vendarle uspe malo razpršiti po vesolju. Prenesti to dragoceno klico še kam.

BEN Fantaziraš.

COOPER Ja. Samo moraš priznati, da je tu notri neka logika.

Vstopi Esther. Na pladnju nosi dve vroči skodelici kave. Moška obmolkneti.

ESTHER *Še pri vratih.* A lahko...?

COOPER Seveda, Esther. Kar vstopi. Ponudi gostu kavo.

Esther to stori.

COOPER To je moj dober prijatelj Ben Sanders. Skoraj kot sin mi je.

ESTHER *Benu*. Dober dan.

BEN Pozdravljeni.

ESTHER Izvolite. *Spusti v višino njegove glave pladenj.*

BEN Hvala. *Vzame skodelico. Njuna pogleda se srečata.*

COOPER Esther je komaj eno leto pri nas, a moram priznati, da ne vem kaj bi brez nje. *Vzame kavo s pladnja, ko jo ona ponudi še njemu.*

COOPER Hvala, ljubica.

ESTHER Še potrebujete kaj?

COOPER Ne hvala, Esther. To bo vse.

ESTHER Prav. Grem. *Benu*. Na svidenje, gospod Sanders. *Se odpravi.*

BEN Na svidenje, Esther.

COOPER Aja, Esther.

Ta se obrne.

COOPER Nobenih klicev, prosim, dokler je gospod Ben tukaj.

ESTHER Prav. *Gre in za seboj zapre vrata.*

COOPER Vražje dobra tajnica.

Ben se mu nasmehne.

COOPER Ne mislim kot ženska, no, čeprav je tudi lepa. *Srkne kavo*. Sposobna je in zna narediti vražje dobro kavo. *Naredi še en požirek.*

BEN Sta ljubimca?

COOPER Daj, prosim te lepo. *Se nasmeje in odloži skodelico. Stopi k omari. Pogleda Bena in vprašujoče namigne na steklenico viskija.*

BEN Pa daj. *Opazuje vsebino skodelice, ki jo drži v roki. Nato odloži.*

Postal si skeptik, dragi stric.

Cooper pri omari skomigne z rameni. Nato se obrne k Benu.

COOPER. Imam take dneve. *Se nasmehne. Nato pristopi in izroči en kozarec Benu*. Moram priznat, da mi danes prekleto paše.

BEN Biti skeptik?

COOPER Tudi. *Se mu nasmehne*. Viski. *Nazdravi z njim.*

Ben samo dvigne kozarec v nekak 'Na zdravje!' in na dušek izpije.

COOPER O, vidim, da ne samo meni! *Nato tudi on izpije*. Cheers, fant! *Odloži*. Najbrž zaradi teme. Sedaj bi se pa prilegla ena.

BEN Prosim?

COOPER Cigara. *Iz škatle na mizi izvleče cigaro. Ponudi Benu. Boš?*

BEN Hvala, ne. Komaj sem se rešil tega sranja.

COOPER Ja, saj.... *Skomigne z rameni, češ, kaj morem. Odreže cigari konec in si jo prižge. Zadovoljno jo zadrži v ustih. Pravijo, da povzroča raka. Kaj ga pa ne? Zadovoljno puhne dim. Cigareti so mi postali prenaporni. Nič ni tako izoblikovalo stil te nacije kot cigareti. Nihče ne kadi lepše kot Bogie.*

BEN V Cassablanci?

COOPER V vseh filmih.

Sede za mizo in si med nadaljnjim pogovorom vsake toliko privošči požirek kave.

COOPER Kaj pa misliš, da Rusi počnejo že ves ta čas? Njim ni treba ničesar skrivati. Že od prve svetovne vojne naprej imajo laboratorije za katere nihče ne zahteva pojasnil. Imajo neizčrpen vir poskusnih zajčkov, pač namesto v Sibirijo, ljudi pošljejo tja. Ukvarjajo se po malo z vsem, plini, strupi, drogami, psiho, elektroniko, grobo silo – pravi krošnjariji so – pač v skladu z motom, vsak cilj posvečuje sredstvo.

Se zavedaš čemu smo se morali zoperstaviti? In to nemudoma in praktično z zavezanimi rokami. Bile so žrtve, ja, ampak raje teh nekaj tisoč nedolžnih, kot pa milijoni, kot pa nacija.

BEN Ali moramo biti mi iste živali?

COOPER Kakšno je to vprašanje? Tukaj na okopih je drugačen razgled kot v vaših varnih zatočiščih spodaj v oazi. Mi smo stražarji, mi smo tisti, ki presojava. Ali naj res vse podatke spustimo v javnost? Ali naj vam zagrenimo vaše pristržno brezskrbno življenje s takšno resnico?

BEN Kakšno resnico neki, daj no!

COOPER Z resnico, da smo ves čas v pripravljenosti!

BEN Še kako vam odgovarja imeti sovražnika.

COOPER Imaš prav. Vedno nekoga. Vojna, dragi moj, pa naj se bije na bojiščih ali tajno, vedno prinaša dobiček. Te doktrine so jasne.

BEN In ko ne bo več Rusov, ko jih bomo izbrisali z njihove poloble?

COOPER Bomo že našli koga. V svetu je veliko teh, ki nam zavidajo naše blagostanje. Hitro se lahko zgodi, da nas napadejo.

BEN Daj no mir, kdo razen Rusov bi si drznil napasti velike Združene države!

COOPER Prav gotovo kdo. Zanima me samo, zakaj početje Rusov gledamo s takšno prizanesljivostjo, češ, divjaki so, saj ne znajo drugače. Kako bedast izgovor. Pa saj to je isto

kot milijarda in pol Nemcev, ki so med drugo svetovno vojno podpirali Hitlerja in so tako soodgovorni za vse tiste zločine.

BEN Hočeš reči, da smo vsi ameriški državljani odgovorni za delovanje CIE? Bravo! Bravo! Odlično izpeljano!

COOPER Naj se še tako absurdno sliši, je tako. Če imaš toliko kruha, da ga mečeš stran, na drugi strani pa prav zdaj nekje umira podhranjeno dete, ali nisi nekako sokriv?

BEN Ali naj mu pošljem kruh v paketu?

COOPER Žalostno, najbrž to dete ne premore poštnega naslova.

BEN Ne govori mi o žalosti, stric, prosim te.

COOPER O, lahko si je zatiskati oči in reči nisem kriv, ker nisem vedel, ali pa, če bi vedel, če bi bilo javno, bi se potrudil in kaj naredil. Pa ni tako, dragi moj. Ljudje smo ovce, čreda, vedno pripravljena na zakol in verjemi, da veliko večino en drek briga za mene, tvojega fotra in vse početje CIE. Dosti bolj ugodno jim je nič vedeti. Dokler se seveda direktno ne dotakneš njihovega kalupa, razpihaš vatico in jih malo prevetriš. Poserjejo se v trenutku. Junaki, dragi moj, so samo v filmih, pa tudi tisto so le igralci, čisto enake riti kot jaz in ti.

BEN No, ti si že najbrž neke vrste junak.

Cooper se od srca nasmeji.

COOPER Hvala, fant. Za tole sem ti dolžan eno nobel večerjo.

Si gre dotočit viski.

COOPER Tudi sam bi želel tako misliti o sebi. A si ne delam utvar. Umazal sem si roke, to je res, vendar naj le bog presodi koliko sem kriv. Vsi ostali vejo premalo. *Se vrne v svoj sedež.*

BEN Ali pa življenje.

COOPER Življenje je filozofski pojem, bog pa je lahko prisoten, le odločit se moraš zanj.

Tako kot za ljubezen. Najresničnejša iluzija.

BEN Ti se nisi nikoli odločil za ljubezen?

COOPER Enkrat. Ko sem postal star in ranljiv. Koncentracija mi je padla.

BEN Hanna?

Cooper stopi k oknu. Gleda ven. Pokima. Nekaj trenutkov mine v tišini. Ben ga gleda. Cooper se obrne k njemu.

COOPER Imaš prav, sovražim to prekleto službo. Ni pa res, da si tega ne upam priznati.

BEN Nihče od nas nima sreče. Larsu je težko prigarano laboratorij zgorel, Hanna in njen sin sta mrtva, mama šteje dneve in jaz? Jaz nisem nikoli niti česa imel kar bi izgubil.

COOPER In zdaj misliš, da si našel krivca za vso to vašo nesrečo?

BEN Ne vem, stric Cooper, ti mi povej.

COOPER Ko bi le bilo tako preprosto. Sistem iz nas naredi marsikaj.

BEN Ne govori mi o sistemu! Sistem smo ljudje. Nihče te s pištolo na glavi ne sili v odločitve! Vedno lahko izstopiš. Kakor pač želiš. Kakor pač želiš živeti svoje življenje.

Vedno imamo na razpolago odločitev. Vedno je še kakšna drugačna pot.

COOPER Včasih ne. *Vzdihne.* Mlad si še in ne razumeš. Sistem naredi iz nas Nas. Iz tebe, iz mene. Neko jutro se zbudiš kot morilec, kot luzer ali pa se sploh ne. Kdo je za to kriv? Kdo bi lahko bil? Seveda, ko pa smo z nepravimi odločitvami, kakor si sam dejal, skupaj oblikovali ta sistem. Vse preveč ljudi se je odločilo za napačno pot. Katera je sploh prava pa je spet vprašanje. Zahajava v filozofske vode, ki pa nič ne pripomorejo k temu, da je stvar lahko kaj drugačna. Ti bi rad resnico, skrite misli v moji glavi? Sin moj, teh ni. Nimaš pojma kako sem se trudil, da bi toliko stvari pozabil. Ta trud je bil največje garanje mojega službovanja.

Izsasal mi je mozeg. Ti bi rad to obudil? Niti v sanjah. Svoj penzion hočem preživeti v miru in zadovoljstvu, zdrav in razsoden starec, ne pa kot živčna razvalina.

BEN Vendar nam mora biti mar za resnico!

COOPER O, saj te razumem. Walter je bil dober oče in dober prijatelj. Tudi jaz sem ga pogrešal. Po njem ni bilo več nikogar, ki bi mi prišel tako blizu. Vendar je imel svoje napake; kot jaz in kot ti.

BEN Vendar oče ni bil tip, ki bi se zagnal skozi zaprto okno.

COOPER Kako pa ti to veš? Kako moreš vedeti kako droge razjejo človeško psiho. Verjemi mi, marsikaj sem videl. On je šel enostavno predaleč.

BEN A ga nisi ti, kot dober prijatelj, že prej opozoril?

COOPER Iskren bom s tabo.

BEN *Ironičen nasmeh.* Ja.

COOPER Bil sem ob njem, do vratu zakopan kot on, a je pri njemu prej eskaliralo.

BEN Pa kaj za vraga sta počela?

COOPER Droge, prostitucija, izkoriščanje uradnega položaja... hočeš še kaj?

BEN In kaj je storil oče?

COOPER Kompromitiral je našo osebo na terenu, ki je bila zato kasneje eliminirana.

BEN Eliminirana?

COOPER Ja. Žensko. Tvoj oče se je zaljubil, mislil vas je pustiti.

BEN Kako ji je bilo ime?

COOPER Eva.

BEN Prostitutka?

COOPER Ja. Prisilili smo jo, da je delala z nami. Ali to, pa še za priboljšek zastonj mamilo, ali pa zapor. Tvoj oče se je v hotelski sobi, kjer je opravljala svoje storitve, preko dvojnega ogledala zaljubil vanjo. Začel ji je dajati drogo tako, da niti mi nismo vedeli.

BEN In ona mu je vračala usluge...?

COOPER Najbrž. Tega ga nisem nikoli vprašal, on pa tudi ni povedal.

BEN Je takrat oče zaprosil za status agenta?

COOPER Ja, takrat. Kmalu smo ugotovili, da se naše zaloge več ne ujemajo z izdanim.

Preveril sem naokoli in ugotovil, da Eva vleče Walterja za nos in prodaja našo drogo naokoli pod roko. Kar je bilo nevarno zaradi dveh stvari, prva je bila ta, da smo mi na agenciji imeli daleč najčistejšo in najboljšo robo in vsak, ki se je kakor koli spoznal, je takoj vedel od kod prihaja, druga pa, da smo mi razpečevali samo na točno določenih mestih striktno v namene programa. Praktično smo s tem početjem hodili v zelje mafiji. Vendar se je Cia vedno znala pogoditi z njimi. Tako se je Eva hitro znašla v veliki nevarnosti. Posredno pa tudi tvoj oče. Zato smo ga poslali v Evropo. Seveda sprva niti v sanjah ni pomislil na to, da bi šel, a po tistem, ko so Evo ubili, ni imel več mere.

BEN Glede česa?

COOPER Mamil.

BEN Mamila, ljubezen, prostitucija, umor – sliši se kot komplot kakšnega holywoodskega filma. In moj oče v glavni vlogi. Kaj vse boste še storili, da bi prikrili resnico?

COOPER Resnico? O čem?

BEN Da vaš velebrihtni MK-ULTRA traja še danes, samo imena programov spreminjate, počnete pa iste svinjarije! Resnico, da je več kot trideset univerz in drugih ustanov vpletenih v proces obsežnega testiranja in poskusov, ki vsebuje prikrita testiranja LSD-ja na nevednih ameriških državljanih. Posledica tega je več tisoč nepojasnjenih smrtnih primerov. Nekaterim se je zmešalo in so za vedno ostali na tripu, nekateri so mislili, da se jim pričinja mešat. In konec koncev, kdaj boste sami spoznali absurdno resnico, da ti testi za katere se tako domoljubno zalagate, sploh nimajo nobene resnične znanstvene vrednosti, saj agentje, ki projekt izvajate, niste od nikogar usposobljeni znanstveni opazovalci.

COOPER Ali ni tole malo preveč zanesenjaško?

BEN Ali je lahko kaj preveč zanesenjaškega za vladno agencijo, ki rešuje nacijo pred terorjem norih boljšeševikov? Rešuje pa v resnici samo svoj denar in išče možnosti za zaslužek novega. Tako imenovane ameriške interesne sfere na tujih ozemljih so samo izgovor za ropanje

njihovih naravnih bogastev. Ja, saj jim potem vse vrnemo, tehnološko dovršeno in lično zapakirano, samo plačati je treba in to veliko več! Radi pa bi jim pomagali doseči naš napredek, naše spoštovanje človekovih pravic, naše pravično razdeljevanje družbenih dobrin. Kakšno licemerstvo! Na bruhanje mi gre ob sladkih besedah sprave na političnih srečanjih naših predsednikov!

COOPER Odlično ti gre, fant moj! Bal sem se že, ko si pustil šolo, da bo vse to v tebi propadlo. Vedno sem te imel za najpametnejšega...

BEN ...od Sandersovih. Ja, stric, ponavljaš se. Pa ne gre za pamet, gre za zanimanje.

COOPER Absolutno se strinjam. Večina mladih v tej prostrani državi je otopela, ne zanima jih, tako je, to je poglavitni problem – ne zanima jih!

BEN Zakaj pa bi jih? Saj jim nič ne manjka, kot si sam dejal.

Cooper se nasmehne. Ben ga pogleda.

COOPER Svetu bi se zmešalo, če ga ne bi nadzorovali.

BEN Bolj nor kot je zdaj ne more bit. Svet ne bo nikoli nehal bit nor, dokler mu vlada človek, vprašanje je samo kako odkriti kdo je najbolj nor in koga se bati. Tu nam gre Američanom zelo dobro. Peremo možgane celemu svetu. Končni cilj vseh teh programov ni nič drugačen od ciljev naci propagande.

COOPER Vedno bo šlo samo za manipuliranje množice.

BEN Stara jajca. Moti me samo ta hinavskost. Demokracija je že zdavnaj izgubila svojo antično nedolžnost, postala je najprefinjenejša diktatura. Ti, ki v resnici vodijo ta svet, ne rabijo več vladat.

COOPER Seveda, predsednik združenih držav je le služba. Največji podvig je priti do nje – vse ostalo je le poslušnost. Res je, program MK-ULTRA je samo nadaljevanje celega kupa podobnih programov.

BEN Tako kot tisti v Kronenbergu?

COOPER Saj je vseeno.

BEN Ne, ni vseeno! In ne more bit vseeno! Oče se je spremenil. To je dejstvo. Ti praviš, da zaradi droge, jaz pa pravim, ker ga je pretreslo vse to kar je videl, čemur je bil priča in sokrivec.

Tam ste počeli grozljive stvari. Ljudje so v resnici umirali, da bi vi prišli do skrivnosti v njihovih glavah. In potem ste jim vse izbrisali, da niti vedeli niso kaj se jim je zgodilo.

COOPER Resnično misliš, da lahko vzpostavimo kontrolo nad nekim umom v tolikšni meri, da bo deloval v skladu z našimi ukazi in se uprl celo takšnim naravnim zakonom psihe kot je samoohranitveni nagon?

BEN Ja, ali lahko? Ste to počeli?

COOPER Ben, od kod ti vsi ti podatki? Vsega tega še sam ne vem.

BEN Lepo te prosim, stric. Pusti, da ti osvežim spomin. Kaj se je zgodilo s tistimi ubogimi piloti, ki so se vrnil iz korejske vojne in javno priznali, da so na nedolžno civilno prebivalstvo metali bombe z antraksom...

COOPER Ki ga je pomagal razviti tvoj oče v Fort Detricku. Naj te spomnim.

Ben samo nonšalantno zamahne z roko.

BEN Vlada nikoli ni priznala uporabe biokemičnega orožja v korejski vojni. Vendar je splošno znana resnica, da ste tam preizkusili ves svoj v Fort Detricku ustvarjen arzenal. Možgane teh revežev, ki so se borili s svojo vestjo in se skušali soočiti z grozotami, ki so jim bili tam priča in so seveda govorili resnico, pa ste označili za oprane od ruske strani. In to še ni bilo vse. Nato ste jih še sami oprali. Odrekanje hrane, odrekanje spanja, zapiranje v temne prostore, da izgubijo občutek za prostor in čas, za orientacijo, spuščanje enih in istih posnetkov štiriindvajset ur na dan, tedne in tedne, omamljanje z različnimi halucinogenimi sredstvi, elektrode, šok terapije... Totalna invazija na človekove misli, na njegov razum! Totalen pritisk, kdo se ne bi zlomil.

Za božjo voljo, bili so vojni heroji! Fantje, ki so verjeli v to kar vi branite z vsemi temi sredstvi! Bebce ste naredili iz njih, ki so zatikajočih stavkov in bolščavih pogledov nato še sami dajali izjave, kako so jim tam doli v resnici oprali možgane.

COOPER Ja, korejska vojna je bila poligon. Rusom smo pokazali, da se jim ni bati samo atomske bombe.

BEN Daj, no! Potem pa se spravite na mojega očeta, ker ni mogel več gledati in tolerirati tega početja.

COOPER Zakaj? Misliš, da je tako dolgo rabil, da se je naveličal? A ni bil v Fort Detricku del ekipe?

BEN Mama nam je povedala kako je vedno žalosten prišel domov, ko so vse opice poginile. To je pomenilo, da je poskus uspel. Moj oče je verjel v to kar dela in v to, da je njegovo delo pomembno za državo. Imel se je za zvestega patriota.

COOPER Tvoj oče je preveč čvekal. Zato je marsikomu sedel v želodec.

BEN No, zdaj že prihajava nekam.

COOPER Čisto nikamor ne prihajava. Jaz sem ga opozoril. Če si na takšnem delovnem mestu, klasificiranem kot najvišja državna skrivnost, nimaš kaj neposvečenim govoriti o svojem delu.

BEN Razumem, stric, popolnoma razumem. Firma kot je ta niti ne more drugače.

COOPER Kako ne more drugače? Kaj hočeš s tem reči?

BEN Treba je seveda vzpostaviti mehanizem varovanja podatkov. Ki navsezadnje vključuje tudi umor. *Dvigne knjigo. Priročnik!*

COOPER Si si dobro ogledal očetov potni list? Ima tudi štampljko Demokratične republike Nemčije. Obiskal je Vzhodni Berlin. Kaj misliš zakaj?

BEN Zdaj ga pa skušaš narediti še izdajalca.

COOPER Ne vem, ti mi povej, ko toliko veš.

BEN Ne verjamem, da ne veš. Samo sprenevedaš se. Sam si rekel, da sta si bila blizu.

COOPER Si pobrskal tudi za tem, kako so doktor Sanders in njegovi kolegi iz Fort Detricka, zastrupili vodni sistem San Francisca z živo bakterijo, poskusno. Ljudje tam so tisto leto umirali za čudno obliko prehlada. To je bilo že leta '51! Ali je tvoj ati že takrat čutil te biblične simptome kesanja?! In antraks nad Korejo? Boš rekel, da tega ni vedel? Da je bil le stranski nemočni opazovalec vseh teh zločinov nad človeštvom?! In ni vedel ničesar o tem!!

BEN Povedal je mami, tisti dan preden se je odpravil s tabo v New York, da je naredil grozno napako!

COOPER Morebiti res, ja, je naredil grozno napako – srbel ga je jezik in je čvekal na nepravem mestu!

BEN Ni res!! Vest ga je zvižala, do onemoglosti!

COOPER O, kako herojsko, kako človekoljubno! Pomaga s sveta spraviti celo množico nedolžnih ljudi na strahoten način, potem pa se kesa. Naj raje prosi odpuščanja korejsko ljudstvo, ki še danes umira za posledicami antraksa, saj ti je menda, znano da zemlja ostane kontaminirana še nekaj desetletij, ali pa umrle sonarodnjake iz zgodbe v San Franciscu. Oni niso dobili v povračilo denarja za svojo nesrečo tako kot vi!!

BEN *Se vrže nanj.* Ti prasec!!

Ga s strokovnim prijemom obvlada.

COOPER Umiri se, fant. No. Lahko, da marsikaj v vsej zgodbi ni res, vendar je dejstvo, da je bil tvoj stari zaposlen tam kot je bil in to za to za kar so ga zaposlili...

Spusti Bena, ta se počasi, še vedno jezen, vrne na sedež.

COOPER Da skupaj s sodelavci razvije najbolj učinkovito in smrtonosno snov, ki bi lahko pobila največ ljudi v najkrajšem času. Na tem je delal v Fort Detricku in to je vedel. Vedel!! Razumeš?!

BEN Bila je njegova služba.

COOPER Isto je rekel Göring v Nürnbergu!

BEN In ker je vedel vse te stvari in jih hotel povedati, ste se ga rešili!

COOPER Naredil je samomor! Z Evo sta hotela prebegniti!

BEN Lažeš!

COOPER Sicer ne vem, če je bila ona za to, ampak tvoj oče je bil pripravljen drugi strani izdati določene informacije v zameno za zaščito.

BEN Lažeš, lažeš, vse je laž...!

COOPER Misli si kar si hočeš. Lahko, da je laž, vendar oprusti, jaz druge resnice ne poznam. In ko bi le, serviral bi ti jo brez najmanjšega kančka obžalovanja! Ampak to je to in najbolje, da se kar sprijazniš.

BEN In tebi je vse to zaupal?

COOPER Tik pred Walterjevimi drugimi in zadnjim potovanjem v Kronberg, smo se agentje vključeni v program sestali v neki vili ob jezeru Deep Creek. Tam smo ga omamili in izprašali.

BEN In kaj je povedal?

COOPER Da je hotel z Evo prebegniti in da ga zdaj to več ne zanima, ker je ona mrtva.

BEN Kdo jo je ubil?

COOPER Mafija.

BEN A ne vi?

COOPER Daj, no! Kar tako povprek pa tega ne počnemo. Prepeljali bi jo na drug konec Amerike in tam bi isto počela za nas. Pa niti ni bilo treba.

BEN Seveda, bili ste v dogovoru z mafijo.

COOPER Njena smrt ga je dotokla. Po tistem ga je začelo odnašat. Nič ni pomagalo. V Evropi je še lažje prišel do droge. Ko se je še zadnjič vrnil že skoraj ni bil več on. Nekaj je bilo treba storiti.

BEN Igra z ognjem je pričela peči igralce. Pričel vas je ogrožati.

COOPER Ni res. Mi znamo poskrbet za svoje. Od zgoraj so mu zagrozili z odpustitvijo, z kompromitacijo v znanstvenih krogih, s tem, da bomo povedali družini etc., etc. Tako se je

končno odločil za zdravljenje. Mene so določili – no, saj je bila tudi moja želja – da ga spremljam v New York.

BEN In kaj še?

COOPER Ničesar več.

BEN Ta zgodba ima malo trhle temelje.

COOPER Prav tam na jezeru smo sklenili, da se gre zdraviti. Bil je za. V bistvu je bil presenetljivo kooperativen.

BEN Kooperativen?

COOPER *Nekoliko sitno.* Ja, vraga, točno to! Kaj se obešaš na vsako besedo? Mučiš me, fant moj, mučiš... Ne bi šla nekaj pojest?

BEN Ni mi za hrano.

COOPER Eh. *Zamahne z roko in ugasne cigaro. Pogleda ven.* Večeri se. Ves dan sem že tukaj. *Vstane, se obrne proti oknu in se pretegne.* Zadnja tri leta samo še sedim v tej pisarni in razmišljam.

BEN Vidim ja, da si postal pravi filozof.

COOPER *Se obrne k Benu.* Slišim, da je Larsu spet steklo. Dobil je denar za nove raziskave.

BEN Kaj jaz vem. Ne spoznam se kaj na to.

COOPER Tudi on me je malo zanemaril. Kako je? Se vidita?

BEN Včasih.

COOPER Je prebolel požar?

Ben molči. Cooper nejevoljno ...

COOPER Joj, Ben, nehaj se že kujat! Povej kaj bi rad, da že končava s tem in greva na pijačo kot stara dobra prijatelja! Ta pogovor se vleče kot jara kača! Kaj še hočeš? Ali nisem povedal vsega? Ali nisem prijazen? Tebi na ljubo govorim stvari, ki me najbrž ne bi stale samo službe, če bi kdo izvedel.

BEN Ne skrbi, stric, še veseli bi bili kako si spreten v prikrivanju resnice.

COOPER *Se razjezi.* Pa kaj vraga toliko težiš s tem svojim starim?! Skozi okno se je zagnal, ker se je začel spreminjati v bebca in ker je bil toliko pameten, da je tudi sam to spoznal?

BEN *Jezno vstane.* Ja, lahko, da je res, da se je pričel spreminjati v bebca, samo ne po svoji volji!

COOPER *Spravljivo.* Greva, no, zdaj nekam ven na pijačo in spodobno zaključiva ta večer na stare čase.

BEN Prav. Samo še nekaj.

COOPER Prav, samo še nekaj. *Mu sicer ni najbolj pogodu, a privoli.*

BEN Kdaj je oče postal odvisen?

COOPER Kaj vem kdaj. Kaj takega človek ne more točno vedet. Ko smo še eksperimentirali niti ne. Opazovali smo drug drugega. Če je šel kdo predaleč smo hitro znali urediti. V tisto babnico se je zatrapal popolnoma po nepotrebem. Mislil sem, resnično sem verjel, da se bo v New Yorku zbrihal.

BEN O, stric Cooper, o tebi samo lepo. Oba moja starša si peljal na zdravljenje in obema si zrihtal fuk.

COOPER Je to šala? Tako kot sestrin pogreb, ki se ga nisi udeležil, ker si bil na 'Švedskem'? Kaj si mislil, da se greš? Z menoj? Z dobrim stričkom Cooperjem? Si mislil, da ne bom spregledal tvojih otroških igrč? Po tridesetih letih aktivnega staža v najboljši obveščevalni službi na svetu bi se ti z mano šel skrivalnice?! Halo?!

BEN Kaj pa ti je zdaj?

COOPER Sit sem tega nategovanja. Vsi ti dokumenti, ki jih mečkaš tam v torbi, so prišli od mene.

Ben ga začudeno pogleda.

COOPER Ja, Ben, dragi nečak – od mene. Iz te pisarne. Seveda sem vedel kaj se s teboj dogaja. Taval si v temi in se smilil samemu sebi. Lahko ti pokažem točen spisik tvojih stanovanjskih prijav zadnjih desetih let. Potreboval si krivca in dal sem ti ga. *Premolkne.* Zakaj misliš, da počnem vse to kar počnem?

BEN Ne vem, stric.

COOPER Midva sva eno, Ben. V dveh osebah.

BEN Kako to misliš?

COOPER Ti misliš, da si ostal sam, ko si izgubil očeta? In to krivdo pripisuješ meni. Naj ti povem nekaj, fant, nekaj o tebi, kar itak že ves čas veš ali pa slutiš... Ti si rojen sam. Tebi nobeno živo bitje ne more pomagat, da ne bi bil sam. To smo taka sorta, dragi fant, taka sorta... Najboljša za ta pofukani poklic.

Tvoj oče ni bil, zato so ga pa zjebali! Ni bil, razumeš! In četudi bi sto let živel, ti ne bi mogel pomagati.

Ben se potegne vase. Mrko gleda proč.

COOPER Me razumeš zdaj? Jaz tebe popolnoma. Kako lahko je vse, če je nekdo drug kriv za tvojo nesrečo, tvojo neprilagodljivost, tvoje zavoženo življenje. Verjemi mi, zgodaj sem se naučil, da sem samo jaz ta, ki je lahko kaj kriv. Zato sem zdaj tukaj – cel in nedotaknjen, en

kos zdravega samca, ki gre uživati svoje zaslužene počitnice do konca življenja. V ta svet sem zasajen in lahko se samo borim ali pa fentam, kot se je tvoj stari.

BEN Torej je to tista prava pot o kateri si mi še malo prej pridigal?

COOPER Bil si brodolomec, Ben. *Utrujeno vzdihne.* Poskrbel sem, da si dobil očetov potni list, ti tu in tam vrgel kakšno kost. Želel sem te oživit. Rabil si brco, ki te bo vrgla nazaj v pogon! Kaj si še potem izbrskal ne vem, vendar... Želel sem te premaknit. Bil si cunjja brez smisla. Pil si in se vlačil okoli. No, vsaj kriminal si pustil...

Tišina. Ben globoko razmišlja, Cooper ga opazuje. Čez čas ga Ben pogleda.

BEN Stric Cooper, a je še kje kaj bolj smešnega kot sva midva?

COOPER Kako to misliš?

BEN Oba sva kot sešita iz očkove zaloge spominov.

COOPER Zame nikoli ni prenehal obstajati.

BEN Pa kaj, vruga, si tako zaljubljen vanj?

Cooper molči. Ben, kot da je nekaj zaslutil.

BEN A ti je rešil življenje? *Ne more verjeti.* Daj no, stric, a ti je Walter rešil življenje? Saj ne morem verjeti. *Se živčno zahihita.*

COOPER Rešit komu življenje ni nič herojskega.

BEN *Se zresni.* Štekam. Za vas posel, kot vsak drug.

COOPER Kot vsak drug.

BEN Veš, kaj bi bilo super? Ko bi mi ti zdaj razkril, da si moj oče, ki se nikoli ni ubil, le v ilegalno je moral zaradi... pač, zaradi kakšne operacije. Mogoče, da dobi novi identiteto.

Plastično so te operirali in si živel ob nas, skoraj pri nas, z nami, ampak ne čisto.

COOPER Spet Hollywood?

BEN Ampak, potem bi se vsaj vse ujemalo.

COOPER Ali je tvoj oče ljubil tvojo mamo?

BEN *Ga najprej pogleda.* Ljubil?

COOPER Se kaj spomniš?

BEN Dragi stric, jaz ne prepoznam ljubezni, pa če se me z vsemi štirimi oklepa.

COOPER Ja, imaš to mnenje. V vojsko si hotel, a te niso sprejeli. Psihično nestabilen.

BEN Ja, tako so odločili.

COOPER Čutiš se nevrednega ljubezni, ker te je oče zapustil v najboljčutljivejšem času. Kdor se ne veže, ne more biti zapuščen.

BEN Nate sem navezan.

COOPER In jaz nate.

BEN Zakaj mi lažeš?

COOPER Bolano je to, Ben, bolano. Vse to, kar se nam je zgodilo, kar se dogaja. Nič, čisto nič me ni vezalo na vašo družino, pa glej, kaj sem počel?

BEN Ker si ga ubil?

COOPER Saj ne bi bil prvi. Potemtakem bi me vest že zdavnaj morala prežgati.

BEN Kaj pa misliš, stric, kaj je to? Zakaj vse to počnemo?

COOPER Samota, Ben, samota. Vsi smo tako sami. Kaj ne čutiš vse te samote? Kot melasa skozi katero skušamo prodreti, a nam ne uspe drugega kot toniti.

Ben se iz srca nasmеji.

COOPER Kaj je?

BEN Pesnik si. To boš lahko počel v penzionu – pisal pesmi.

Tišina.

BEN In nesrečen si kot zadnji pes. Ali tuliš kdaj v luno stric?

COOPER Če je srce luna, tulim.

BEN *Tišje, bolj sam zase, zmajujoč z glavo.* Pesnik si, pesnik.

V trenutku se znajde v Benovo čelo naperjen revolver. Stric repetira. Benu zastane dih.

COOPER Sem sel smrti. Ni mi težko ubiti, ker vem, da gredo vsi na boljše. Imam takšno službo, z licenco za ubijanje. *Odtegne revolver.*

BEN Čuden občutek.

COOPER Kaj?

BEN Veš, kaj sem najprej pomislil, ko si mi to nastavil na čelo?

COOPER Ne.

BEN Moral bi ga že zdavnaj ubiti.

COOPER Čisto legitimno.

BEN Ojdip.

COOPER No, vsaj nekaj so te v šoli naučili.

BEN *Zavpije.* Vendar ti nisi moj oče!!

Sedaj on nastavi Cooperju svoj revolver na čelo.

COOPER Kje si to dobil?

BEN Zakaj? Ker sem psihično nestabilen? Kakšen je občutek?

COOPER Občutkast, bedak. *Mu skuša umakniti orožje.*

BEN Ne! *Smelo repetira.*

Tišina.

BEN Misliš, da sem te prišel ubit?

COOPER Mogoče.

BEN *Uživa v situaciji.* Čisto legitimno, kaj?

COOPER V višjem, filozofskem smislu, je vse kar človek stori, legitimno.

BEN Pesnik in filozof.

COOPER Zdaj pa že umakni to... *Ga v hipu obvlada s strokovnim prijemom. Revolver odfrči, Cooper pa nakremženemu Benu zvija roko. ... prekleto reč!*

BEN *Smeje skozi bolečino.* Au vau vau, stric! Bolii! Šalil sem se...

COOPER Ja. *Ga odrine in pobere orožje.* Vse je en sam hec.

Sede. Ben tudi.

BEN *Se drži za bolečo roko.* Kaj si takega videl na mojem očetu?

COOPER Zaupanje – Ben! Ena ključnih besed za preživetje. Zaupanje! In samota, ki izhaja iz pomanjkanja le-tega. Posvetiš svoje življenje temu delu, a že kaj hitro ugotoviš, da nikomur ne moreš zaupati. Jaz Walterju sem. In to je odlikovalo najino prijateljstvo. Mogoče zato, ker je bil eden redkih zunanjih s katerimi sem delal. Samota je kot trakulja, žre te, žre, ti pa se delaš, da ne obstaja in se čудиš, zakaj te nič ne more potešit. Sploh pa ne služba. Nekoč so bili projekti, nekoč smo v nekaj verjeli. Zdaj pa se že nekaj let vse ponavlja. Izgubiš vero.

BEN *Porogljivo.* Vero v svobodo, demokracijo, v boljši jutri, ki ga pomagata ustvarjati?

COOPER Izgubiš vero v ljudi. Nič jih ne more izboljšati. Vedno jih bo večina šla napačno pot. In mi pastirji moramo to čredo usmerjati. Vsaj v tem je nek smisel.

BEN Usmerjati tudi z nepravilnimi sredstvi?

COOPER Če je potrebno.

BEN Nehumanimi?

Cooper ne odgovori.

BEN Zakaj niste dovolili, da bi odprli krsto na pogrebu?

COOPER Saj so vam povedali, bil je preveč iznakažen.

BEN Laž. Kje je uradni 150 strani debeli dosje o očetu?

COOPER Kdo bi vedel. Nekje v širnih katakombah Ciinih arhivov.

BEN Rad bi ga videl. Ali si tudi tega uničil? Kot si uničil tudi vse dokumente, ki bi pričali o delovanju projekta MK-ULTRA.

COOPER Od kod ti vse te informacije?

BEN Nisem glodal samo tvojih kosti, agent Cooper. *Se norčuje.* Nekdo tam zunaj hoče, da pride resnica na dan. Najbrž imaš kar nekaj sovražnikov. Ne bo tako brezbrizen penzion.

COOPER *Iskreno misleč.* To sam vem.

Gledata se. Čez čas...

BEN Zdaj bi se naj ti, mož akcije, upokojil. Ali ni ta močna? Kaj boš počel v penzionu, stric? Slikal pejsaže, ribaril, vsekakor ne boš vnukom pripovedoval prisrčnih zgodbic s svojih delovnih dni. Nikomur ne moreš bit v oporo. Kaj boš počel? Denarja, sem prepričan, ti ne manjka. Lahko greš z jadrnico okoli sveta.

COOPER *Se nasmehne.* Sinko, sicer si smešen, ampak rad te imam. Stvari so mnogo razsežnejše, kot bi si ti lahko kdaj koli, s tem svojim malim, moram priznati, da vsekakor bistrim, Sandersovim umom, sploh v sanjah predstavljal. Služil sem domovini, zvesto in pogumno. Žrtvoval nisem vsega, kot bi se lahko patetično izrazil ob tej priložnosti, žrtvoval nisem nič, ker nisem nič imel. Ker nisem mogel imeti. Če hočeš v tem poslu bit dober, ne moreš imeti ničesar. Nič te ne sme vezati na užitke tega sveta. Nič te ne sme odvrniti od cilja.

BEN In kaj je ta cilj?

COOPER Naš cilj je vaš mirni spanec.

BEN In v čem je potem užitek?

COOPER V tem, da ga ni. Da si se premagal naj tej dolgi in dolgočasni poti k smrti. Tvoj oče tega ni zmoget. Ampak ne krivi ga. Imel je vas.

In zdaj ponosno, z dvignjeno glavo in vsekakor popolnoma zaslužen odhajam v ta mir, ki sem ga tako dolgo vzdrževal za druge. Doživet vse to, kar čaka tam zunaj.

BEN Čestitam.

COOPER Hvala, fant.

BEN Mogoče bomo spet srečni.

COOPER Mogoče. *Se nasmehne.* Sreča je kategorija nad katero niti mi nimamo monopola.

Oba se sproščeno naslonita nazaj na sedež... Zatopljena v vsak v svoje misli...

Nastopi menjava luči. Pojavi se jedka psihedelična svetloba. Glasovi dobe počen prizvok. Obnašanje Bena je normalno vse do takrat, ko ga bo obšla nenadna slabost, dočim se Cooper že v tem trenutku znajde razpet v atmosferi med resničnostjo in sanjami. Njegovi gibi so mačji, kot narekovani z neko previdnostjo, a hkrati novo samozavestno odkritosrčnostjo, ki jo kaže tudi njegov glas. Vendar je počasnejši in nekoliko odsoten.

BEN Stric, kako si ga ubil?

COOPER Ubil? Ubil sem ga že zdavnaj.

BEN Kdaj zdavnaj?

COOPER Spominjam se spomina.

BEN Deli ga z mano.

COOPER Ti si stal pod drevesom, Lars se je poganjal na gugalnici, sestra pa je sedela Walterju v naročju.

BEN Kje je bila mama?

COOPER *Gleda, kot da vidi tisto o čemer govori.* Prihaja s kostanji. Okoli nje kostanji in v njenih rokah kostanji. Sveže pečeni kostanji zaviti v časopisni škrnicelj. Tako vroči, da jih prelaga iz roke v roko. Belo plasirano krilo ima. Plapola v vetru, skupaj z njenimi lasmi.

Benu.

Vedno sem imel najraje ženske lase. Kostanjeve, niti ni treba, da so bujni, samo vihajo naj se, malo čez obraz in čez ramena.

BEN *Ne more si pomagat, da se ne bi nasmehnil.* Pesnik. Kostanjevi lasje in kostanji.

COOPER *Spet odsotno nekam v daljo.* Najmanjši fant je bil prvi pri njej, in potem večji... Skoraj sta jo prevrgla, a njej ni bilo mar. Smejala se je... ni se smejala njima, ne dišečim kostanjem, ne soncu, ki je risalo ognjene popoldanske sence čez krošnje, niti ne svojemu človeku, ki se ji je smeje bližal s kitasto punčko... smejala se je vsemu, vsemu v brk, ker ji nič, prav nič ni moglo do živega – ne korejska vojna, ne prva hidrogenska bomba, ne množični morilec na pohodu, ne smog milijonske množice, ne moje prekleto osamljeno in žalostno, do konca žalostno srce.

V tistem trenutku je bila kraljica sveta in vse kar obstaja je bilo le njeno in njej na voljo.

Smejala se je...

In od vsega skupaj se je zdelo, da se najbolj smeji meni.

BEN Kako si ga ubil, stric?

COOPER Zakaj nisem dvignil rolet, preden sem ga zagnal dol? *Pogleda Bena. Nato razjarjeno.* Bil sem besen, besen! Lahko bi poklal pol tistega hotela! Hotel sem Walterju izmaličiti obraz...

BEN Zakaj si ga tako sovražil?

COOPER *Ga pogleda.* Sovražil? Sovražil sem sebe! To prekleto gmoto mesa in kosti, ki ji nekdo dovoli živeti! Že zdavnaj bi si moral pognati kroglo v glavo!

BEN Kaj te je tako dolgo zadrževalo? Mi?

Tišina. Čez čas...

COOPER *Nekoliko bolj prisebno.* Tisti dan v parku – bil je goli slučaj, da sem vas videl – sem spoznal, kaj zamujam. Kaj in kako bi moralo biti. In spoznal – nekaj, česar ne moreš imeti, ne moreš zamuditi.

Zanalašč sem si izbral to službo. Zdela se mi je najboljši izgovor, da sem sam.

BEN 'Ne krivi nikogar razen sebe' doktrina. *Stopi in si natoči viski. Cooper ga niti ne zazna.*

COOPER Nikoli me ni nihče naučil ljubiti. Kot da je kaj takega potrebno učiti. Sirota sem ostal pri dveh letih, ko sta stara dva tresnila z avtom v kostanj. Kostanj, kostanj... *Se prične krohotati.* Kostanj! Kako bedasto naključje.

Nato jezno.

Kaj ima veze, kam vse so me vtaknili in kaj vse so z menoj počeli! Nisem ne prvi, ne zadnji.

Tišina. Misli mu odtavajo.

BEN Nadaljuj, stric Cooper. Kaj si hotel povedati?

COOPER Zanima te smrt tvojega očeta?

BEN Zanima. *Prikima in izpije viski.*

COOPER Res je sumljivo. Nihče ni naročil njegove smrti.

BEN Kaj se je tisto noč zgodilo?

COOPER Jokal je.

BEN Prosil za življenje.

COOPER Prosil za smrt.

Ben za hip zatečen obstane, nato plane, divje...

BEN Ni res!

Cooper ne reče nič. Gleda nekam odsotno. Ben ga zgrabi za ovratnik in stresa.

BEN Ni res! Reči, da ni res!

Cooper ne pokaže, da ga to kaj prizadene. Počasi Ben popusti. Brez moči zleze ob njem na tla.

BEN *Hlipaje.* Ni res, ni res, ni res... Ljubil nas je.

COOPER Nekoč.

BEN Ni res...

COOPER *Odsotno.* Jaz sem vas pa vedno.

Cooper se dvigne, vendar ne premakne. Gleda skozi okno. Ben na tleh hlipa. Čez čas pogleda strica.

BEN In ti si mu takrat izpolnil željo.

COOPER Nisem.

BEN Kaj pa?

COOPER Nisem takrat. Ko je spal... *Se nenadoma nasmeji. Ben takoj dvigne glavo.*

BEN Kaj...?

COOPER Želel bi si tako oditi. *Sede.* Vedno sem si želel srčno kap od nikoder, sredi dneva, močno kot hudič! Tako kot 200 tonski drveči vlak! Da nimaš šans... *Utihne in se čez hip zareži.*

BEN *Nestrpno.* Kaj se tako bedasto režiš!

COOPER *Spet odsotno, tišje...* Ležal je na trebuhu... nameril sem v tilnik... Pol ure sem mogoče, tako stal. Neodločen. Nenadoma se je premaknil, jaz sem se ustrašil in sem ga ustrelil. *Se prične smejat. In, kakor da še zdaj ne more verjeti.* Ustrašil sem se in pritisnil...! Kot v kaki jebeni burleski! *Se smeji, nalezljivo.*

Ben vstane. Gleda Cooperja. V njegovem pogledu ni nič. Cooperja pa stresa smeh.

COOPER Pok!... In luknjica! Walterja ni več. Ustrašil je tajnega agenta prve stopnje in ta je ustrelil! Puf! Pa pa! Čao Walter! Piši kaj. *Njegov smeh postane histeričen, bolj podoben hihitanju.*

Ben stopi s kozarcem do omare in si s tresočimi rokami natoči viski. Dela kratke živčne požirke in gleda počasi umirjajočega se Cooperja. Čez čas.

BEN In zakaj si bil potem besen?

COOPER *Gleda proč.* Ker ga nisem hotel ubit? Ker je bila nesreča? Ker sem mu zavidal? *Pogleda Bena.* Misliš, da vem? Misliš, da res vem? En drek vem! Znorel sem v tisti sobi! Polomil pohištvo, zagnal truplo skozi rolete, rjul kot ranjeni bivol! Zakaj? Ne vem. Ne mene vprašat.

BEN Ne razumem – kako si jo lahko potem odnesel z ubojem sodelavca? Ali gre pri vas to tako zlahka?

COOPER *Zadovoljno počí noge na mizo.* Stari moj, saj niso samo tvojega fotra poslali na saniranje.

BEN Tebe tudi?

COOPER *Zadovoljno pokima.* Po dolgem dolgem času.

BEN Kako to misliš?

COOPER Jaz sem bil njegov ozdravljeni rekrut. No, lobotomije mi ni delal, a spanja mi je precej odrekel.

Ben ga gleda, gleda... ne ve ali naj verjame ali ne.

COOPER Vem, tega ne piše tam notri. *Namigne na Benovo torbo.*

BEN In droge?

COOPER To pa ja. V tem projektu sem bil poverjenik vodilnih prav zaradi tega.

Dragi moj, tisto noč ni nihče omamil tvojega očka, če je kdo koga, je on sam oba. Ni mi jasno, zakaj sem se tako ustrašil?

BEN Zdaj boš pa še rekel, da je on tako vplival nate, da si ga ubil?

COOPER Možno bi bilo. Bil sem njegov priljubljeni poskusni zajček še iz vojnih časov; potem sva postala prijatelja, poznal je vse moje slabosti in še nekaj zelo važnega – fant, se je ta tip spremenil! Bil je zgleden družinski oče, zdaj pa en navaden džanki, ki se je pečal s prostitutkami in prodajo droge.

BEN Ki te je prosil, da ga pokončaš?

COOPER Ja. Ko je imel krizo. Vsa slaba vest mu je udarila na plan. Bil je že ves teden čist, a ni vzdržal. Nisem ga mogel ustavit. Zvečer se je vrnil in spet mu je bilo vseeno za vse. Ne vem kam je izginil, kje je našel...

BEN *Ga grobo prekine.* Ne zanimajo me več te podrobnosti.

COOPER Oprosti. Mislil sem, da te zanima...

BEN *Tišje.* Ne. *Nato ga pogleda.* In ti, tebe ni nič spremenilo?

Cooper je tiho.

BEN Kaj se ti je zgodilo v vojni, stric, da si se moral dat pucat?

COOPER Strah me je bilo kot prasca. Strah me je bilo umret. Tako strah, da sem skoraj od tega umrl. Mogoče zato, ker sem upal, da me še kaj čaka. Ker sem celo življenje upal, da me še kaj lepega čaka. Kako lahko je umreti, če si srečen.

Ha, poševnooki so znali naredit pekel! Tam sem se naučil ubijati iz nuje. Samo, da bi ostal.

Postal sem dober v ubijanju. Eden najboljših.

BEN Te je še zmeraj strah?

COOPER Ne. Moram priznati, ubijanje mi je všeč. Zato so mi tudi ponudili službo tukaj, kljub mojemu, kako bi to opredelili... neravnovesju, kot je rad diagnosticiral moj tedanji dohtar, Walter Sanders.

BEN In ti dali učbenik.

COOPER Pa še res. Morilski priročnik. Morilsko biblijo. Bil sem čistilec. Včasih je bilo veliko več dreka! No, dreka je zdaj še več, samo nadzirajo nas bolj, pa se ne da tako striktno

čistit. Oho, takrat pa smo bili še pravi zanesenjaki. Nič nismo spraševali in nihče ni nič spraševal nas.

BEN Stric, si spil svojo kavo?

COOPER Spil. *Pokima.* Zakaj me to sprašuješ? Kaj je kaj noter? *Vpraša bolj v šali.* *Nato resno...* Ne serji ga fant, to so resne stvari.

Benov pogled je nedvoumen. Cooper plane pokonci, da prevrne stol. Ves paničen.

COOPER Ne bi... ne bi... ne bi smel! Zakaj si to naredil?!

BEN Ne, vem. Ti mi povej, stric Cooper.

COOPER *Se v stiski ozira naokoli.* Esther... ? Kako si jo...? Kaj si mi dal? *Se prime v obupu za vrat.*

BEN Ne skrbi, stric, nič. Samo panika te je.

Cooper ga gleda, Ben mu bodreče pritrди.

COOPER *Zmeden sede.* Ja, saj... čudne stvari ti govorim. Še nikomur nisem.

Dvigne skodelico, povoha. Pogleda Bena.

COOPER Ti si svojo izpil?

Ben pokima.

COOPER Da vidim. *Plane po Benovi skodelici. Ta mu jo izmakne.*

BEN A mi ne verjameš?

COOPER Pokaži, da bi te vrag!

BEN Česa se tako bojiš, stric?

COOPER Fant, ne igraj se, to so resne stvari, ti pravim!

BEN Samo še eno vprašanje, pa ti pokažem, če si to že tako močno želiš?

Cooper ga najprej gleda nepripravljen popustit, nato se le omehča – stežka. Sede.

COOPER *Neprijazno.* Daj, zini.

BEN Si ti ubil Hanno?

COOPER Nisem je ubil.

BEN Kaj pa?

COOPER *Besno.* Njeno prekleto letalo je strmoglavilo.

BEN Vem. Ja. In?

COOPER *Ga pogleda.* Nikoli ne bom vedel.

BEN Česa nikoli ne boš vedel?

COOPER Bila je moja pot. Jaz sem rezerviral službeni jet, jaz sem se prijavil. Imeli smo to situacijo tukaj.

BEN Kakšno situacijo, stric?

COOPER *Mukoma zadržujoč solze.* Pač situacijo. Mislim sem, da bo najpametneje, če ju oba spravim čimprej od tod. *Nenadoma z vso silo udari po mizi.* Tako je, če se navežeš!!

BEN Ne razumem te pravzaprav...?

COOPER Vse je izgledalo tako, kot da jaz letim. Razumeš zdaj?

BEN *Mu postane jasno.* Hoteli so tebe.

COOPER Ne vem! Ne vem, Ben, in tega nikoli ne bom vedel! Bilo je čisto novo letalo! Odpovedal je jebeni motor!

Tišina.

COOPER Si sploh spoznal mojega sina?

BEN Dvakrat sem ga videl. Hanna ni nikoli nič rekla, a sem vedel, da je tvoj.

COOPER Nič ni ostalo. *Zmaje žalostno z glavo.*

Tišina.

Bena nenadoma obide slabost. Prične se opotekat. Oprime se mize in se ob njej zruši na tla. Cooper ga gleda, nato počasi pristopi.

COOPER *Stoječ nad njim.* Povej mi, ti mali prasec, s kom si se spečal?! Kateri kurac ti je izdal moje skrivnosti?

Ben odpre oči, ga gleda. Stežka izpregovori.

BEN Stric...

COOPER Ja, tvoj jebeni stric. Kaj ste mi podtaknili v kavo?

BEN *Se blaženo nasmehne.* Kofein.

Cooper ga brcne. Ben zastoka. Nato se Cooper prične smejati. Sede ob Benu. Pomaga mu, da se dvigne.

COOPER *Prijateljsko.* Si pil viski?

Ben pokima. Ni mu še dobro.

COOPER Nisva pila istega. *Mu odkima.*

Ben nasloni obraz v dlani. Ne sliši se njegov smeh, samo po stresanju ramen je mogoče razpoznati, da se najbrž smeji.

COOPER Smej se ja, pofukanec. Zadrogirala sva drug drugega.

Ben se prične na glas smejat. Cooper tudi. Stresa ju huronski smeh. Padeta na hrbet in se smejita. Čez dolgo časa se pričneta umirjat.

COOPER Kdo nas je tako pofukal?

BEN Ne krivi... *Pijano dvigne prst, a ne dokonča stavka.*

Tišina. Čez čas Ben začne zasanjano, odsotno...

BEN Naša dežela je prostrana. Polna zanikrnih kotov. Polna kotov. V filmih in po televiziji ves čas kažejo to prostranost, kot da ni kotov. A jaz sem postal specialist za kote. V vsakem kotu lahko najdeš konec sveta. In tisočkrat sem ga videl. Mislil sem, da bežim, a sem se ves čas vračal.

COOPER O, da bi jaz vsaj enkrat samkrat prišel v ta tvoj pofukani kot, na tisti tvoj pofukani konec sveta in si tam za trenutek pofukano oddahnil. Pa sem ves čas tu, ves čas... pa v bistvu ves čas bežim, ves ta pofukani jebeni čas. *Zmaje z glavo.* Ben... *Se dvigne nad njega.* Povej mi resnico, si si ti kdaj za trenutek oddahnil? *Nato spet nazaj na hrbet.* To si jaz želim – si za trenutek oddahnit. Vsaj malo, vsaj za drobec... za vedno...

Tišina.

BEN V penzionu si boš oddahnil.

COOPER Penzion je utvara.

Tišina.

COOPER Walter si je oddahnil. Joj, kako mu zavidam.

BEN Veš, saj me ni tako zanimalo kako je umrl.

COOPER Kaj pa?

BEN Tebe sem hotel. Na pladnju. *Ga pogleda in se nasmehne.* Rabil si brco v rit.

COOPER *S kazalcem mu pijano požuga.* Dokazal si mi. Motil sem se o tebi.

BEN *Se dvigne. Naslonjen je na roke.* Cooperju. Ali si zdaj globoko spremenil mnenje?

COOPER Mislil sem, da te poznam. *Se tudi dvigne. Gledata se iz oči v oči.*

BEN *Nekako ganjeno resno.* Mi zaupaš, stric?

Cooper resno pokima. Ben vstane in gre nekoliko opotekajoče k torbi. Vanjo porine roko.

BEN *Cooperju.* Zapri oči, stric.

Cooper se obrne proti občinstvu. Gleda naravnost. Zapre oči.

Ben iz torbe izvleče injekcijo. Stopi do Cooperja. Poklekne za njim. Da z injekcije zaščitno kapico.

COOPER Ljubil sem tvojo mamo.

BEN Vem.

COOPER A takrat je že bila v Hanni.

BEN Psst.

Ben si pridrži injekcijo pred očmi. Pritisne nanjo, da se na konici igle prikaže kapljica.

COOPER Misliš, da me je Walter zanalašč ustrašil?

BEN Psst... *Mu nežno z dvema prstoma pokrije ustnice.*

Cooper odpre oči. Ben ga tedaj grobo zbode z injekcijo v vrat. Cooper krikne in se napne v bolečini. Ben izprazni vso vsebino injekcije vanj.

COOPER *Dokaj stvarno. Au, sranje, to pa boli! Si drgne vbodeno mesto.*

Ben vstane in pospravi injekcijo v torbo. Cooper, kot da nekaj čaka.

COOPER In zdaj? Nič?

BEN *Se mu nasmehne. A misliš, da te bom jaz ubil?*

Cooper vstane. Gre k omari, si natočit viski. Šele zdaj vidimo, da ima dve identični steklenici. Pomaha Benu z eno, a se niti ne obrne. Nataka. Ben ga opazuje. Nato se s kozarcem v roki obrne.

BEN *Mama je umrla.*

Cooper ga gleda. Igra se z viskijem v kozarcu. Kot da se sprašuje, naj mu verjame ali ne. Končno vpraša, bolj z nejevero...

COOPER *Kdaj?*

BEN *Predvčerajšnjim.*

Cooper opazuje Benov resni obraz. Spozna, da je res.

COOPER *Zatečen. Kako...?*

BEN *Ne moreš vsega vedeti, stric. Ne očitaj si. Ne jaz in ne brat nisva želela, da bi izvedel.*

COOPER *Zakaj?*

BEN *Kaj misliš, stric Cooper? Se mu nasmehne.*

V kotu pisarne se prikaže temna silhueta, ki je ne moremo razpoznati. Še opazimo jo komaj.

Cooper jo zagleda in presenečeno zine.

COOPER *Kaj...?*

BEN *A ga poznaš?*

Cooper se zaprepaden pomika nazaj.

COOPER: *Walter...*

Ju predstavi.

BEN *Oče, tvoj prijatelj Douglas Cooper. Oče, tvoj morilec Douglas Cooper.*

COOPER *Čisto iz sebe. Walter...?*

BEN *Izkopali smo ga, stric. Luknjo je imel v tilniku. Točno tam, kjer mora biti. Nekdo mu jo je zvrtal. Si mu jo res ti, stric Cooper?*

Cooper kot blazen leze nazaj. Nekaj se je zlomilo v njem. Silhueta izgine.

BEN Je bil to tvoj prijazni kaliber?

Z nejevero in norčavostjo. Ko si se tako legendarno ustrašil?

Si potem končno lahko prišel k nam domov pogledat, kaj je to sreča? Si se prišel past nad našim propadom? Si si postal pomemben, ko si prvič v življenju postal nekomu pomemben?

Cooper dvigne Benov revolver, da bi se branil, vendar nekako mlahavo, brez prejšnje ostrine, tako da mu ga Ben brez skrbi izbije.

BEN Je končno našlo življenje zate kaj lepega?

Stric Cooper, si končno predrl melaso svoje samote? Te je nehala grist trakulja?

Cooper hoče nekaj reči, a ga prične dušit.

Ben dvigne svojo skodelico kave. Nazorno izlije njeno vsebino. Dvigne Priročnik za umore in mu pomaha z njim.

BEN Vse po knjigi, stric, vse po knjigi. Samo ti si žival, za tebe je potrebna še injekcija.

Odloži knjigo in gre odpret okno. Zunaj je že tema. Močan piš vetra prinese noter listje.

Nagne se ven, pogleda dol. Nato stricu...

BEN Tudi višina je prava.

Cooper blede na tleh. Ben njemu ljubko...

BEN Stric, glej, kako ti pomagam. Odprl sem ti na stežaj. Ne bo ti treba skozi rolete. Ne bo ti treba životariti v penziji.

COOPER *Še zadnji preblisk zdrave pameti. Nor si.*

BEN Ja, stric, nor. Ti in oče sta me takega naredila. *Ga izpusti.*

Moj oče ni bil nikoli v Kronbergu. V tisti vili na jezeru ste ga omamili, to drži ja, in ga tam držali ves teden, ko smo mi mislili, da je bil v Evropi. Najbrž vam niti ni bilo treba ponarejati štampljk v potnem listu, saj jih imate gotovo kar nekaj na zalogo. Mučili ste ga, mučili, prasci, in mu v glavo zasadili tisoč neumnosti!! In ti si to gledal. Vse ste mu počeli, ves asortiman iz Kronenberga, in izvlekli iz njega kar ste potrebovali, kar je zadostovalo, da ga obsodite na smrt. Zavoljo varnosti nacije. Edino o tem niste bili prepričani, kaj je povedal doma. In tako si nas lepega dne obiskal. Prijazno, stric Cooper, tako prijazno.

Skoči k njemu, ga zgrabi za ovratnik in ihtavo stresa.

Kaj nas nisi pustil pri miru, kaj nas nisi pustil pri miru, ti prekleti cia-ejevski zajedavec!! Vse bi lahko pozabili, vse!! Ne, moral si hodit iz dneva v dan in nas opominjat, kako malo smo vredni in kako gromozansko moramo biti hvaležni! Ti prekleti, prekleti samozadostni prasec!

Ga tolče s pestmi v obraz.

BEN Zgnij, zgnij, zgnij!

Ves zasopihan vstane. Pogladi si hlače. Cooper na tleh, ves okrvavljen joče in brblja kar nekaj tja v tri dni.

BEN Pridi, stric.

Ben mu pomaga vstati. Cooper je že ves bebav.

BEN Oprosti, ker me je zaneslo. Ampak te tvoje butaste filozofske zgodbice... *Zmaje z glavo.* Nekoč so me res mogoče prevzele. Ampak, stric, zdaj so drugi časi, novi časi. Moraš razumet, da moram naprej.

Mu obriše kri. Pomaga mu do okna.

BEN Poglej te luči. *Zajame ves razgled z roko.* V teh lučeh so ljudje srečni. Srečni, stric. Si lahko to predstavljaš?

Tiho...

BEN Srečni...

Pogleda ga, prime za obraz in mu govori naravnost v obraz. Kakor malemu otroku.

BEN Imate monopol nad srečo, imate. *Mu kima.* A delate ta svet tak, da se na njem ne splača živeti.

Stric joče. Nato izgubljeni pogled. Ben ga pogleda od glave do pete.

BEN Slinavi ubožček. Pomočil se je.

Cooper je res moker med nogami.

Ben se obrne in ga 'odloži' na mizo. Na hrbet. Noge mu bingljajo dol. Sede na Cooperjev stol, iztegne noge na mizo in jih položi čez Cooperja. Izvleče iz žepa list. Razgrne ga in bere.

Glas WALTERJA SANDERSA v offu. Glas je razburjen in 'ranjen'.

»Dragi moji,

to sporočilo naj ostane za menoj v primeru, če se mi kaj zgodi. Ne verjemite nikomur! Sprejeli so mojo odpoved, vendar pod pogojem, da obiščem psihiatra in se potem še zadnjič pogovorim z njimi. Ne vem, zakaj mislijo, da bom kdaj spremenil svoje mnenje. Kako težko mi je to napisat, vendar sem kriv smrti. Smrti do katerih so pripeljali programi pri katerih sem sodeloval posredno ali neposredno. Veliko stvari sem videl in vedel, a nisem storil ničesar, da bi jih preprečil. Tukaj je moja krivda še posebej velika. Če bi Nemci zmagali v drugi svetovni vojni, bi me zaradi mojega početja obsodili, zaradi vojnih zločinov.

Ljubim vas, otroci moji. Miriam, oprosti za moje izpade. Ne moreš vedeti kako mi je bilo, tako tesno v duši, a ni bilo človeka, ki bi se mu lahko izpovedal in ga ne bi s tem spravil v nevarnost. Smrtno nevarnost.

Demokracija je farsa s katero zadovoljijo misleče z lastno glavo, da mislijo, da živijo v svobodi izbire. Nikjer ni nobenega sovražnika, razen nas samih. Zlagali so se nam, da ima sovražnik vse tisto, kar smo kasneje izumili sami – da bi se zaščitili. Proizvedli smo zlo v steklenički, ki jo bo sedaj odpiral bogve kdo in bogve kdaj in to z edinim smislom - želji po oblasti.

Nič človeškega ni v tem, nič naravnega. Sila zla je stvar samo nas ljudi in zdi se mi, da je nikoli ne bomo znali ustaviti.

Ljubim vas, ljubim... vi ste moje najpomembnejše na tem svetu.

Upajmo na najboljše.

Walter«

Ben spusti pismo, da pade na tla. Komolce nasloni na ročaje stola, sklene roke, jih dene na ustnice in tako zamišljen obsedi.

BEN Nisem isti, stric. Jaz sem Sanders.

Počasi prizorišče prekrije tema. Slišimo Cooperjevo hlipanje.

Zaigra ameriška himna.

3.

1980

BEN SANDERS, ESTHER, COOPER

Ista pisarna.

Vendar nekoliko drugače urejena. Namesto slike kraljuje na steni veliko ogledalo.

Ben sedi za svojo pisalno mizo. Esther se razgleduje naokoli.

BEN Kaj gledaš?

ESTHER Tako čudno je, da so ti dali njegovo pisarno.

BEN Sam sem hotel.

ESTHER A res?

BEN Niso mi pa dali njegove tajnice.

ESTHER *Stopi k njemu, izzivalno.* Saj si vse dobil, kar si hotel, a ne?

BEN Ali se mi samo zdi, ali pa res slišim v tvojem glasu prizvok pritoževanja?

ESTHER *Jo nenadoma zapusti prejšnja suverenost. Na njenem obrazu se pojavijo sledovi stiske.* Nekaj drugega je, Ben.

BEN Kaj bi še moglo bit? Ali nisi zadovoljna z novo službo?

ESTHER Pet let je že minilo od njegove smrti, Ben, pa še zmeraj sanjam.

BEN *Stopi do nje in jo nežno pogladi po licih.* Ljubica, preveč si ženeš k srcu.

ESTHER Ali je res sam skočil?

BEN Čisto sam. Saj veš, da v mojem poročilu ni niti ene napake.

ESTHER To ne...

BEN Kaj pa te muči? *Ona ne odgovori.* Esther...?

ESTHER *Nervozno.* Ne morem spati, Ben.

BEN *Se ji nasmehne.* Dobrodošla v klubu.

ESTHER Moraš mi povedati, ali mi podtikate?

BEN Ne bodi smešna, kaj bi ti podtikali?

ESTHER To vašo reč.

BEN Kakšno reč? Daj, ne bodi smešna, prosim te.

ESTHER To vašo reč, ki dela ljudi drugačne.

BEN Drugačne?

ESTHER Saj veš. Tudi ti si jo jemal.

BEN Samo, da postanem odporen.

ESTHER Kako si lahko na kaj takega odporen?

BEN Služba pač.

ESTHER Vsako noč ga sanjam. Hodi naokoli po mestu, ves polomljen, s tisto skodelico kave in sprašuje: 'Ste mi vi, ste mi vi podtaknili?'

Se vsa nesrečna sesuje na stol.

BEN To bo minilo, boš videla. Glej, ljubica, moraš se zavedat, da to, kar si gospodu Cooperju dodajala v kavo...

ESTHER *Hitro nervozno dopolni.* In v viski.

BEN In v viski, ja. *Se ji nasmehne.* Govori, kot malemu otroku. To je najina velika skrivnost. Nikomur niti besedice, saj sva se razumela. *Prikrito preteče.* Ali pa zdaj kaj drugače čutiš – zaradi teh sanj mislim – se ti zdi, da bi morala komu povedat?

ESTHER Saj veš, da nisem nikomur niti črhnila. Čeprav so me toliko spraševali.

BEN *Ponudi ji roko. Ona mu svojo prepusti kot krvniku. Nič hudega, Esther, vedno sprašujejo.*

Jo spremi do vrat.

ESTHER *Ben... Se ustavi in se obrne k njemu. Z resnim zanimanjem.*

Kaj sem mu dajala v kavo?

BEN *Jo pogleda. Nič hudega, če ne veš, Esther.*

Ben gre za pisalno mizo. Od tam se ji spet nasmehne. Ne reče nič. Ona ga gleda. Spozna, da ji ne bo odgovoril. Obrne se, da bi odšla. Že drži za kljuko vrat, ko on pogleda dol v neke dokumente na mizi in kot mimogrede, a zelo razločno, pove.

BEN *Reciva temu...*

Ona drži za kljuko, samo glavo obrne k njemu.

...serum resnice.

Esther še za trenutek postoji in ga gleda, nato odide. Ben nekaj časa gleda v vrata, ki so se zaprla za njo, nato se zdrzne in stopi k ogledalu na steni. Zadovoljno se ogleduje, nato si popravi vozec na kravati. Ko nenadoma zakriči. Kar spodnese ga.

Svetloba v pisarni pojenja. Razsvetli se ogledalo, bolje prostor, ki je za njim. Zagledamo Cooperja. Nepremično stoji in opazuje Bena. Spoznamo, da je to eno tistih dvojnih ogledal, ki jih navadno uporabljajo za zaslišanja, da lahko zakrite osebe nemoteno spremljajo njihov potek.

Ben je zaprepaden.

BEN *Ne, ne more biti... ne... ni res... Cooper... Se ihtavo dotakne stekla. Cooper, ti kurbin sin! Prične tolči po njem. Cooper!!!*

Luč v prostoru za ogledalom ugasne.

Ben zleze skupaj.

BEN *Esther... Zahlipa. Esther.*

Svetloba v pisarni se vrne. Noter prihiti Esther. V drugi obleki. Sivi in zapeti.

ESTHER *Vsa prestrašena. Kaj je, Ben, kaj je?!*

BEN *Esther...*

Esther mu pomaga vstati.

ESTHER *Jezus Kristus, kaj si tako kričal?!*

BEN *Hlipa in jo objema. Esther...*

Pomaga mu na stol.

Esther...

ESTHER Ben, kaj ti je? Kaj se dogaja...?

Ben hlipa v njen ovratnik.

Je že dobro, je že dobro... *Ga tolažeče drži za glavo.*

Tako za nekaj časa obstojita.

ESTHER Počakaj, nekaj sem se spomnila. *Odmakne njegovo glavo in se nameni odpraviti.*

BEN Esther... *Jo zadrži.* Ne hodi. Kam boš šla?

ESTHER *Se izvije in gre.* Nekaj moraš popit, takoj ti bo bolje.

BEN Ne hodi...

ESTHER Takoj sem nazaj. Prinesla ti bom kavo. Boš videl, takoj ti bo bolje. Najbrž je samo pritisk.

BEN *Sam zase, nesrečno...* Ni pritisk... ni pritisk...

ESTHER *Glava med vrati.* Kava je dobra za vse. Kava takoj pomaga. *In izgine za vrati.*

Ben se guga na stolu naprej in nazaj ter hlipa. Počasi prizorišče prične prekrivati tema. Tudi hlipanje pojenja. Istočasno se počasi znova osvetli prostor za ogledalom.

Tema povsod, razen v prostoru za ogledalom.

Cooper stoji tam v polsvetlobi in nepremično gleda občinstvo.

V roki drži kozarec viskija.

Dolgo časa. Dolgo...

Naredi požirek.

Tema.

K O N E C

Projekt MK-ULTRA je kodno ime tajnega raziskovalnega programa Cie na področju zasliševanja s pomočjo nadzora uma ter kemičnih substanc. Vodila ga je Služba za znanstveno obveščanje od zgodnjih petdesetih in vsaj do poznih šestdesetih let prejšnjega stoletja. Obstaja veliko objavljenih dokazov, ki potrjujejo, da je bilo v projektu skrivoma uporabljenih več vrst drog, kot tudi drugih metod za manipulacijo mentalnih stanj posameznikov in za spremembo možganskih funkcij.

Leta 1975 sta predsedniška komisija, poznana kot Rockefeller Commission (sestavljena za raziskovanje dejavnosti Cie in drugih obveščevalnih agencij v Združenih državah Amerike pod vodstvom Nelsona Rockefellerja), in ameriški kongres predstavila projekt MK-ULTRA širši javnosti, pod imenom Church Committee (pogovorni izraz za Poseben odbor senata Združenih držav za preiskavo vladnih operacij na področju obveščevalnih nalog pod vodstvom senatorja Franka Churcha). Raziskovanje je bilo zaradi direktorja Cie, Richarda Helmsa, ki je leta 1973 ukazal uničenje vseh dokumentov projekta MKULTRA, oteženo.

Čeprav CIA vztraja pri izjavi, da so opustili vse poizkuse tipa MK-ULTRA, pa Victor Marchetti, človek, ki je že 14 let veteran Cie, v večih intervjujih zatrjuje, da CIA ves čas izvaja kampanje z napačnimi informacijami in nadaljuje z raziskovanjem na osnovi kontrole uma. V intervjuju iz leta 1977 Marchetti Ciino trditev o opustitvi MK-ULTRE izrecno označuje kot »krinko«.

Pomočnik direktorja Cie je razkril informacije, da je bilo več kot trideset univerz in ustanov vpletenih v program »obsežnega testiranja in poskusov«, ki je vseboval prikrita testiranja zdravih na nevednih državljanih »vseh socialnih ravni, višjih in nižjih, ameriških staroselcih in

tujcih«. Veliko teh testov je vključevalo odmerjanje LSD-ja »nevednim posameznikom v različnih družbenih situacijah«. Posledica tega je bila vsaj ena smrtna žrtev in sicer dr. Frank Olson, ki pa naj bi, po Ciinih navedbah, sam končal svoje življenje s skokom skozi okno newyorškega hotela.